

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»**

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНИХ НАУК І СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

освітній рівень – магістр

на тему: **«ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА САКАРТВЕЛО ЩОДО РОСІЇ,
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА США (2012-2023)»**

Виконала:

студентка 2 року навчання
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»

Дячок Валерія Валеріївна

Керівник

Соловей Галина Сергіївна
кандидатка філософських наук, старша
викладачка кафедри міжнародних відносин

КИЇВ 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ.....	7
1.1. Підходи до розуміння зовнішньої політики країн, що розвиваються.....	7
1.2. Зовнішня політика «малої держави» та фактори впливу на неї	11
1.3. Методи аналізу зовнішньої політики Сакартвело в період з 2012 по 2023 роки.....	22
РОЗДІЛ II. «КАРТВЕЛЬСЬКА МРІЯ»: ІДЕОЛОГІЯ ТА ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ ПРІОРИТЕТИ	25
2.1. Витоки та засадничі принципи «Картвельської мрії».....	25
2.2. Зовнішньополітичні постанови та програмні документи Сакартвело з 2012 по 2023 роки	29
2.3. «Картвельська мрія»: ключові мотиви, виклики та цілі, які вплинули на прийняття зовнішньополітичних рішень	39
РОЗДІЛ III. ІДЕНТИЧНІСТЬ САКАРТВЕЛО В ДИНАМІЦІ ВІДНОСИН ІЗ ЗАХОДОМ І РОСІЄЮ.....	50
3.1. Роль Російської Федерації в регіональних конфліктах та формуванні картвельської ідентичності	50
3.2. «Дефіцит взаємності» у відносинах Сакартвело та Європейського Союзу .	55
3.3. Стратегічне партнерство між Сакартвело та Сполученими Штатами Америки в Чорноморському регіоні.....	62
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72
ДОДАТКИ.....	87
АНОТАЦІЯ	93

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена кількома причинами:

По-перше, розташування Сакартвело на перехресті Східної Європи та Західної Азії, а також близькість до Російської Федерації (РФ) робить його зовнішньополітичний вибір стратегічно важливим для стабільності в регіоні. У складній системі міжнародних відносин зовнішня політика держави відіграє ключову роль у формуванні її траєкторії на світовій арені. Як колишня радянська країна, Сакартвело стало розглядатися як основний об'єкт стратегічних інтересів, як Сполучених Штатів Америки (США), так і Росії, особливо після приходу до влади політичної партії «Картвельська мрія - Демократичне Сакартвело» у 2012 році.

По-друге, Сакартвело висловило бажання інтегруватися в євроатлантичні інституції, такі як Європейський Союз (ЄС) і НАТО. Фокус дослідження на зовнішній політиці Сакартвело щодо ЄС та США є актуальним у контексті євроатлантичних прагнень країни та її відповідності західним цінностям та інституціям.

По-третє, з огляду на історію складних взаємовідносин між Тбілісі та Москвою, дослідження є актуальним для вивчення динаміки відносин пострадянських держав відносно їхнього колишнього імперського сюзерена. Еволюція зовнішньої політики Сакартвело щодо Росії має наслідки для регіональної безпеки та вирішення конфліктів у регіоні.

По-четверте, глибше розуміння зовнішньополітичного вибору Сакартвело може сприяти розробці більш ефективних стратегій сприяння регіональній стабільності та інтеграції Сакартвело в євроатлантичну спільноту.

Проблема дослідження полягає в тому, що існує невідповідність між прагненнями Сакартвело, закладеними в конституції країни, які підкреслюють європейський вектор зовнішньої політики, та очевидним небажанням робити конкретні кроки в напрямку європейської інтеграції й стагнацією щодо фактичних зовнішньополітичних рішень.

Дослідницьке питання: Якими були ключові детермінанти та результати зовнішньої політики партії «Картвельська мрія - Демократичне Сакартвело» щодо Росії, США та Європейського Союзу з 2012 по 2023 роки, і як ця взаємодія вплинула на позицію Сакартвело на міжнародній арені?

Об'єктом дослідження є зовнішня політика Сакартвело у період з 2012 по 2023 роки.

Предметом дослідження є формування партією «Картвельська мрія - Демократичне Сакартвело» зовнішньої політики щодо Російської Федерації, Сполучених Штатів Америки та Європейського Союзу.

Теоретичною основою дослідження є конструктивізм, чий засади дозволять дослідити, як історичний досвід, культурні зв'язки та національна ідентичність Сакартвело вплинули на його зовнішньополітичний вибір. Ця перспектива допоможе пояснити дискурсивні елементи взаємодії Сакартвело з Росією, США та ЄС.

Робота спирається на праці Александра Вендта, Ніколаса Онуфа, Фрідріха Кратохвіля, Пітера Катценштайна, Роберта Когейна, Стівена Краснера, Марти Фіннемор, Томаса Ріссе, Пола Д'Аньєрі, Крейга Парсонса, Майкла Барнетта і Самуеля Гантінгтона. Для дослідження зовнішньої політики держави використано праці Ганса Моргентау, Кеннета Волтца, Генрі Кіссінджера, Джозефа Ная, Александра Джорджа, Джеймса Розенау, Карлтона Роді, Тоттона Андерсона, Карла Крістола, Нормана Падельфорда, Джорджа Лінкольна, Сесіла Крабба, Пітера Калверта, Джозефа Френкеля, Ніколаса Спайкмена.

Мета наукового дослідження – з'ясувати, як змінювалася зовнішня політика партії «Картвельська мрія - Демократичне Сакартвело» щодо Росії, США та ЄС протягом 2012-2023 років, а також чинники, які впливали на ці зміни.

Для досягнення зазначеної мети були поставлені наступні завдання:

- визначити теоретичні рамки дослідження;
- визначити основні методологічні засади дослідження;
- проаналізувати існуючі наукові розробки проблеми, яка досліджується;

- проаналізувати ключові зовнішньополітичні рішення та стратегії партії «Картвельська мрія» у зазначений період.
- визначити мотиви, виклики та цілі, якими керувалися при прийнятті цих зовнішньополітичних рішень.
- оцінити вплив цих рішень на відносини Сакартвело з Росією, США та Європейським Союзом.
- оцінити ширший вплив зовнішньополітичного вибору Сакартвело на регіональні та глобальні процеси.
- узагальнити результати та виявити перспективи зовнішньої політики Сакартвело.

Для реалізації мети та завдання наукової роботи було використано контент-аналіз та дискурс-аналіз офіційних документів, заяв і виступів ключових картвельських посадовців, щоб зрозуміти риторику і дискурс зовнішньої політики Сакартвело.

Джерельну базу становлять англомовні тексти Резолюції про основні напрями зовнішньої політики Сакартвело від 7 березня 2013 року, Постанови Парламенту Сакартвело про зовнішню політику Сакартвело від 29 грудня 2016 року та Парламентської резолюцію про зовнішню політику Сакартвело та інтеграцію Сакартвело до Європейського Союзу від 30 грудня 2020 року, які були взяті з офіційних сайтів Нідерландського інституту міжнародних відносин «Clingendael», Посольства Сакартвело в Сполучених Штатах Америки та Парламенту Сакартвело. Також аналітичні звіти Transparency International Сакартвело щодо неформального впливу Бідзіни Іванішвілі на політичну ситуацію в країні та його особисті та ділові зв'язки з особами, призначеними на високі державні посади.

Новизна цього дослідження полягає у комплексному та критичному підході до аналізу зовнішньої політики «Картвельської мрії» з урахуванням як офіційних документів, так і особистих зв'язків ключових політичних фігур, зокрема Бідзіни Іванішвілі, що проливає світло на приховані механізми та динаміку влади. Дослідження також висвітлює, як внутрішньополітична боротьба, суспільні

очікування та вплив зовнішніх акторів формують міжнародні відносини держави, що сприяє глибшому розумінню складної динаміки, яка формує зовнішньополітичний вибір Сакартвело, та його наслідків для регіону і за його межами.

Структура магістерської роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел та анотації. У вступі описана актуальність цього дослідження, його об'єкт та предмет, цілі та завдання. Також зазначена новизна роботи, основні методологічні та теоретичні рамки дослідження, які використовувалися під час написання дослідження. Робота складається з трьох частин:

- у першому розділі викладено основні методологічні засади дослідження, проаналізовано існуючі наукові розробки проблеми, яка досліджується, а також представлено теоретичні рамки дослідження.

- у другому розділі розглянуто ключові зовнішньополітичні рішення та стратегії партії «Картвельська мрія» у зазначений період, визначено мотиви, виклики та цілі, якими керувалися при прийнятті цих зовнішньополітичних рішень.

- у третьому розділі оцінено вплив зовнішньополітичних рішень на відносини Сакартвело з Росією, США та Європейським Союзом, оцінено ширший вплив зовнішньополітичного вибору Сакартвело на регіональні та глобальні процеси.

Узагальнені результати та перспективи зовнішньої політики Сакартвело наведені в кінці наукової роботи.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

1.1. Підходи до розуміння зовнішньої політики країн, що розвиваються

Зовнішня політика держави являє собою складну сукупність рішень, стратегій і зобов'язань, які визначають її взаємодію зі світом. Опираючись на теоретичні підходи, можна з'ясувати, як формується поведінка держави на міжнародній арені. Цей розділ має на меті дослідити застосування конструктивістських теорій у міжнародних відносинах для аналізу зовнішньої політики країн, що розвиваються, концептуалізувати поняття зовнішньої політики малих держав й інструменталізувати методи аналізу зовнішньої політики Сакартвело.

На початку 1990-х років відбулася значна трансформація міжнародної системи. Закінчення Холодної війни сприяло формуванню багатопольярної політичної структури світу (Varisco, 2013). Перехід від двопольярності не лише змінив динаміку глобальної політики, але й переформатував міркування науковців щодо детермінантів та інструментів, які впливають на зовнішню політику держав. Зокрема, відбулася помітна зміна в розумінні поняття «сила», яке вже розглядалося не через призму матеріального виміру, а навпаки - через нематеріальний аспект (Baehr, 1975). Ознакою слугувала зовнішня політика малих держав - категорія акторів, яка значно розширилася після розпаду Радянського Союзу в 1991 році (Zubok, 2022). Новостворені малі держави, приймаючи стратегії зовнішньої політики, надавали перевагу нематеріальному виміру для досягнення поставлених завдань на міжнародній арені. Такий зовнішньополітичний підхід відрізнявся від традиційних поглядів представників реалізму на міжнародні відносини. Останні вважали, що малі держави повинні залишатися сателітами сильніших держав (Morgenthau, 1972). Однак саме в цей період конструктивізм, як теоретична концепція у міжнародних відносинах, набирала популярності серед науковців, які

намагалися пояснити вплив ідентичностей, ідей та цінностей на процес формування зовнішньої політики держави.

Конструктивістська теорія ставить під сумнів припущення реалістів про природний, наперед визначений світ і наголошує на соціальному конструюванні реальності. Вона відкидає ідею незалежного і безпосереднього доступу до світу, стверджуючи, що всі людські дії формуються соціальними просторами і значеннями, створеними реальністю світу. На думку конструктивістів, міжнародна політика - це соціальна сфера, яка визначається комунікацією та взаємодією між її суб'єктами, що кидає виклик поняттю досоціального анархічного порядку (Finnemore, 1996). Представники конструктивістської теорії переконані, що державні інтереси не є постійними і визначаються виключно національними можливостями (Risse-Karpen, 2013). До того ж, соціальні взаємодії можуть змінювати державну ідентичність, а отже, впливати на національні інтереси та зовнішню поведінку.

Критики конструктивістської теорії Пітер Катценштайн, Роберт Когейн і Стівен Краснер виділяють два основні підходи: традиційний конструктивізм і критичний конструктивізм (Katzenstein et al., 1998). Традиційний конструктивізм походить від ідей Александра Вендта, який прагнув підкреслити значення ідентичностей в трансформації зовнішньополітичних інтересів, кидаючи виклик традиційній конфліктній природі міжнародної системи (Wendt, 1992). Критичний конструктивізм бере свій початок у роботах Ніколаса Онуфа і Фрідріха Кратохвіля, які стверджували, що міжнародна система функціонує на основі кодексів правил, норм і міркувань обміну, які закріплюються за допомогою повторюваних процедур (Kratochwil, 1989), (Onuf, 1989). Анархія, з цієї точки зору, існує в рамках системи порядку і конфлікту. Обидва варіанти спираються на критичні соціальні теорії, підкреслюючи роль мови у виявленні соціального конструювання практик, ідентичностей та інституцій, використовуючи інтерпретаційні методології, зокрема, дискурсивний аналіз.

Однак критичний конструктивізм має на меті викрити міфи, пов'язані з формуванням ідентичності, тоді як традиційний конструктивізм зосереджується на

виявленні ідентичностей та пов'язаної з ними поведінки. Традиційні конструктивісти вважають, що певні типи ідентичності призводять до певної поведінки, тоді як критичні конструктивісти стверджують, що ідентичності створюють соціальні обмеження та умови для зовнішньополітичних дій. Замість того, щоб шукати «справжні причини» зовнішньополітичних рішень, критичні конструктивісти прагнуть виявити, як певні дії стають можливими через аналіз мови та дискурсу.

Традиційний конструктивізм часто зосереджується на міждержавній взаємодії, формуванні колективної ідентичності та глобальних нормах, тоді як критичний конструктивізм критикує нехтування політикою та владою в таких поясненнях. Критичний конструктивізм наголошує на внутрішньому контексті та моделях внутрішніх і міжнародних владних відносин у формуванні державної ідентичності.

Попри розмаїття підходів, конструктивізм загалом зосереджується на трьох ключових типах ідей: інтересах, ідентичностях і нормах. У багатьох теоріях міжнародних відносин зв'язок між інтересами акторів та їхньою поведінкою є центральним, що дозволяє передбачити поведінку, розуміючи цілі акторів та обмеження, з якими вони стикаються (D'Anieri, 2021). Реалістичні, ліберальні та структуралістські теорії, незважаючи на відмінності у визначенні ключових акторів та визначенні інтересів, дотримуються цієї логіки. Однак конструктивісти вважають ці припущення хибними, заперечуючи ідею про те, що інтереси автоматично впливають з матеріальних чинників, таких як влада чи багатство. Натомість конструктивісти стверджують, що інтереси є «соціально сконструйованими», підкреслюючи, що групи колективно формують уявлення про добро і зло, а також суспільні цілі.

У конструктивістській теорії ідентичність є мінливим поняттям, що охоплює сприйняття акторами самих себе і своїх ролей, впливаючи на глобальні взаємодії та конфлікти. Конструктивісти підкреслюють динамічну природу ідентичностей і наголошують, що зміни в ідентичності призводять до змін в інтересах і поведінці (Galal, 2020). Конструктивісти також досліджують спільні ідентичності між

державами, ставлячи під сумнів припущення, що кожна держава має окрему ідентичність. Європейський Союз є прикладом потенціалу спільної «європейської» ідентичності поряд з національними ідентичностями (Parsons, 2002). Ця спільна ідентичність може впливати на політичні позиції, як це спостерігається на економічних форумах, де Європа бере участь як єдиний суб'єкт.

Крім того, конструктивісти досліджують, як політика ідентичності може формувати моделі альянсів і конфліктів. Аналіз Майклом Барнеттом моделей альянсів між арабськими державами та альянсу Ізраїль-США підкреслює важливість політики ідентичності для розуміння геополітичної динаміки (Barnett, 1996). Суперечлива теорія «Зіткнення цивілізацій» Семюеля Хантингтона припускає, що культурні відмінності та конфлікти ідентичностей відіграють центральну роль у глобальній напруженості, кидаючи виклик теоріям, які відкидають актуальність ідентичності (Huntington, 1996).

Конструктивісти в міжнародних відносинах зосереджуються на нормах, які є спільними етичними принципами та очікуваннями, що диктують, як актори повинні поводитися в глобальному масштабі, і визначають, які актори вважаються легітимними. Норми - це колективні очікування, що регулюють належну поведінку, прикладом яких є норма невтручання у внутрішні справи держав (Katzenstein, 1996). Незважаючи на те, що норми можна ігнорувати або порушувати, конструктивісти стверджують, що норми мають значний вплив на поведінку. Особи, які порушують ці норми, матимуть менший моральний вплив у суспільстві.

Конструктивісти досліджують як наслідки, так і причини норм. Щодо наслідків, то вони стверджують, що норми формують те, як держави сприймають свої інтереси, що є центральним питанням у конструктивістському мисленні (D'Anieri, 2021). Щодо причин, то конструктивісти досліджують виникнення та еволюцію норм (D'Anieri, 2021). Наприклад, норма невтручання у внутрішні справи країни виникла в результаті релігійних війн сімнадцятого століття, тоді як її занепад у двадцятому столітті можна пояснити зростанням впливу норми прав людини (Jamnejad & Wood, 2009). Звірства Другої світової війни спонукали

держави підняти права людини до рівня норми, що конкурує з невтручанням, демонструючи, як норми розвиваються і змінюють глобальну поведінку.

Особи, які приймають рішення, діють на основі норм і правил, що впливають з ментальних чинників, історико-культурного досвіду та інституційної присутності. Ідентичності та інтереси є релятивними, переплетеними зі значеннями, які визначають структури та організовують дії. Дії та реакції в міжнародних відносинах залежать від значень, які їм надаються, а відмінності в інтерпретаціях цих значень призводять до різної реакції акторів.

З точки зору конструктивізму, уряди ідентифікують один одного як ворогів, суперників або партнерів на основі очікувань. Відмінності у внутрішніх нормах можуть пояснювати варіації у зовнішньополітичних рішеннях. Нормативний дискурс, правовий та інституційний контекст, а також міжнародні норми формують ідентичність та інтереси урядів на різних рівнях, у тому числі на рівні одиниць та на транснаціональному рівні. Інституції, як взаємопов'язані набори норм, не лише регулюють поведінку, але й надають урядам ідентичність та ролі в міжнародному співтоваристві. Суверенітет, наприклад, визначає параметри легітимних дій уряду.

Конструктивізм особливо актуальний для аналізу зовнішньої політики малих держав, що розвиваються. Ідентичність, ідеї та цінності мають пріоритетне значення для осіб, які приймають рішення в цих країнах, і суттєво впливають на їхню зовнішню політику. Підкреслюється вплив правлячих еліт у країнах, що розвиваються, де вплив ідей може зменшитися, якщо ідеї розділені або несумісні одні з одними. Конструктивізм, однак, стикається з проблемами в поясненні конфліктів між державами або групами, що мають спільні ідентичності, а вимірювання ідентичності залишається складним завданням, оскільки конструктивізм не передбачає загальноприйнятої концепції її вимірювання.

1.2. Зовнішня політика «малої держави» та фактори впливу на неї

Зовнішня політика є найважливішим аспектом міжнародних відносин, що формує основу для всіх взаємодій на міжнародній арені. Жодна нація, через свою

взаємозалежність з іншими, не може існувати без підтримання міждержавних відносин. Побудова ефективної зовнішньої політики відіграє важливе значення для досягнення державами своїх цілей і прагнень. Вивчення міждержавних відносин є неповним без розуміння поняття зовнішньої політики.

Зовнішня політика визначається як курс дій, який держави обирають, щоб впливати на поведінку інших держав і переслідувати свої національні інтереси. Вона формує напрямок, пропонуючи відповідні принципи, рішення та засоби, що використовуються державою в міжнародних відносинах для реалізації її цілей. Цілі зовнішньої політики обертаються навколо центральної теми національного інтересу, що включає в себе національну безпеку, економічний розвиток, посилення національної могутності та міжнародний престиж.

Поняття зовнішньої політики є багатограним і складним явищем, і різні автори пропонують різні визначення, щоб відобразити його суть. Так, зовнішня політика - це діяльність держави, спрямована на реалізацію її цілей та інтересів на міжнародній арені. Однак це базове визначення потребує подальшого вивчення та уточнення, щоб по-справжньому досягнути усі компоненти, що включає в себе зовнішня політика.

Зовнішня політика розглядається Вендтом як обмежена сфера вибору, де актори займаються інтерпретацією, прийняттям рішень, їх оголошенням та виконанням (Wendt, 1999). Саме в рамках зовнішньої політики актори приймають рішення щодо впровадження та реалізації визначеної ними політики. Ганс Моргентау й Кеннет В. Томпсон визначили зовнішню політику як «раціональне і послідовне застосування сили для досягнення цілей держави» (Morgenthau & Thompson, 2018). Для цих авторів реалістична перспектива підкреслює роль сили та національного інтересу як центральних елементів у формуванні зовнішньополітичних рішень. Кеннет Уолтц підходив до зовнішньої політики зі структурної перспективи. Він стверджував, що структура міжнародної системи, яка характеризується розподілом влади між державами, фундаментально формує їхню поведінку (Waltz, 2010). Визначення Уолтца підкреслює системні обмеження зовнішньополітичного вибору. Генрі Кіссінджер розглядав зовнішню політику як

тонкий баланс між «ідеалами» та «реаліями» (Kissinger, 1994). Він наголошував на прагматичних міркуваннях і компромісах, якими мають керуватися лідери, переслідуючи національні цілі, визнаючи складнощі, притаманні міжнародним відносинам. Джозеф Най ввів поняття «м'якої сили» у зовнішньополітичні дискусії, адже був переконаний, що нації здатні впливати на інших шляхом залучення та переконання, а не примусу (Nye, 2012). Визначення Ная розширює сферу зовнішньої політики, включаючи культурні, ідеологічні та інформаційні виміри.

Александр Джордж зробив внесок у розуміння процесу прийняття зовнішньополітичних рішень, визначивши його як результат низки раціональних процесів, на які впливають різні фактори (George, 1982). Він підкреслив важливість аналізу когнітивних і психологічних аспектів політиків у формуванні зовнішньополітичного вибору. Представник американської політичної науки Джеймс Розенау, визначає зовнішню політику як систематичне прийняття рішень конституційно уповноваженими посадовими особами, спрямоване на підтримку або зміну міжнародної системи відповідно до обраних цілей (Rosenau, 1971). Карлтон Роді, Тоттон Андерсон і Карл Крістол визначили зовнішню політику як «формулювання і реалізацію групи принципів, які формують модель поведінки держави під час переговорів з іншими державами для захисту або просування власних інтересів» (Rodee et al., 1957). Це визначення підкреслює керівні принципи, які визначають поведінку держави в міжнародних відносинах.

Норман Падельфорд і Джордж Лінкольн характеризували зовнішню політику як засіб, за допомогою якого держава вирішує, «який курс дій вона загалом проводитиме у світових справах у межах своїх сил і реалій міжнародного середовища» (Padelford & Lincoln, 1977). Це визначення підкреслює стратегічні міркування та фактори навколишнього середовища, які впливають на вибір зовнішньої політики. Сесіл Крабб підкреслює основні компоненти зовнішньої політики: «національні завдання» як мету і «засоби» як процес досягнення цих цілей (Crabb, 1988). Пітер Калверт і Джозеф Френкель розглядають зовнішню політику як рішення і діяльність, що переважно стосуються відносин держави з іншими державами (Calvert, 1986), (Frankel, 1971).

Незважаючи на варіації, простежується спільна риса: зовнішня політика - це діяльність держави, спрямована на відстоювання та захист своїх інтересів у складних міжнародних відносинах. Це безперервний процес висування ініціатив, реагування на дії інших держав і міжнародних організацій, орієнтація на геополітичні позиції, внутрішньополітичну ситуацію, громадську думку та інші фактори впливу. Розуміння зовнішньої політики, таким чином, вимагає детального вивчення різних її чинників у ширшому контексті міжнародних відносин.

До таких факторів зовнішньої політики відносяться внутрішні й зовнішні чинники та фактори формування політики. Внутрішні фактори включають географію, історію та культуру, національний потенціал, ідеологію, соціальні та політичні структури (Petrič, 2013). Географія є наріжним каменем серед факторів, що формують зовнішню політику держави, відіграючи ключову роль у впливі на стратегічні рішення, альянси та дипломатичні відносини. Ніколас Спайкмен зазначає, що географічні атрибути країни, що включають її розташування, розмір, топографію, клімат і природні ресурси, нерозривно пов'язані з її зовнішньополітичними розрахунками (Spykman, 1938).

Географічне розташування країни має великий вплив на її зовнішню політику. Близькість до важливих регіонів, зокрема основних торговельних шляхів, геополітичних гарячих точок або сусідніх держав, може диктувати стратегічну важливість країни у світових справах (Spykman, 1938). Прибережне розташування, наприклад, може відкрити шляхи для морської торгівлі та альянсів, тоді як відсутність виходу до моря спонукатиме до співпраці з сусідніми державами для доступу до морських портів і міжнародних ринків.

Не менш важливим фактором, на думку Спайкмена, є розмір території країни. Величезні простори можуть забезпечити ресурси, зростання населення і відчуття самодостатності, посилюючи автономію держави у формуванні зовнішньої політики. І навпаки, менша держава може покладатися на регіональні партнерства або міжнародні альянси, щоб посилити свій вплив і вирішити питання безпеки.

Топографія, включаючи гори, річки та рівнини, впливає не лише на внутрішню згуртованість, але й на зовнішні відносини. Природні бар'єри можуть

виступати в ролі стратегічної оборони або перешкод, формуючи оборонну політику і союзи. Спільні річкові басейни або гірські хребти можуть сприяти укладанню угод про співпрацю або, навпаки, розпалювати територіальні суперечки і конфлікти.

Клімат, невід'ємна частина географії країни, має вплив на економіку, безпеку та навколишнє середовище. Країни, що знаходяться в подібних кліматичних зонах, можуть знайти спільну мову в таких питаннях, як сільськогосподарська практика, екологічна політика або реакція на зміну клімату (Campbell, 2008). І навпаки, відмінності в кліматичних умовах можуть призвести до різних економічних пріоритетів і дипломатичних відносин.

Природні ресурси, розподілені залежно від географічного розташування, суттєво впливають на економічну силу та дипломатичні важелі держави (Hill, 1975). Багаті на ресурси країни можуть вдаватися до економічної дипломатії, використовуючи своє багатство для створення альянсів або налагодження міжнародних торговельних відносин. Бідні на ресурси країни, з іншого боку, можуть зосередитися на інноваціях, технологіях або стратегічних партнерствах, щоб компенсувати нестачу ресурсів.

Історичний досвід та культурні традиції нації відіграють ключову роль у формуванні її зовнішньої політики. Історичні образи, колоніальна спадщина та культурна ідентичність часто впливають на позицію країни щодо різних глобальних питань (Vlahos, 1991). Взаємодія з іншими державами в минулому залишає тривалий відбиток у колективній пам'яті суспільства та його політиків. Історичні образи, територіальні суперечки або альянси, укладені у скрутні часи, можуть відобразитися на сучасні зовнішньополітичні рішення. Наприклад, історія колонізації може вплинути на позицію нації щодо питань, пов'язаних з суверенітетом, самовизначенням і міжнародним правосуддям. З іншого боку, історичні союзи під час конфліктів можуть сприяти створенню довготривалих партнерств.

Культурні цінності, що охоплюють традиції, норми та суспільні переконання, роблять значний внесок у формування ідентичності нації та впливають на її

зовнішню політику. Культурна спадщина країни часто формує її світогляд, моральні орієнтири та уявлення про те, що є правильним і неправильним на міжнародній арені (Liland, 1993). Культура стає інструментом впливу у сфері «м'якої сили» та культурної дипломатії. Держави використовують свої культурні надбання: літературу, мистецтво, мову і традиції, для покращення свого глобального іміджу та побудови позитивних відносин. Освітні та культурні програми обміну, а також просування національних наративів через медіа та мистецтво сприяють зміцненню взаєморозуміння між народами. Обмінюючись культурним багатством, країни можуть створювати зв'язки, які виходять за межі політичних розбіжностей.

Національний потенціал значною мірою залежить від військового потенціалу країни. Потужна і добре оснащена армія не лише слугує стримуючим фактором для потенційних супротивників, але й посилює стратегічне позиціонування країни в міжнародних відносинах. Військова міць є вирішальним фактором у формуванні альянсів, стримуванні агресії та сприянні миротворчим зусиллям (Nuechterlein, 1976). З іншого боку, наріжним каменем національної спроможності є економічний розвиток. Розвинена економіка забезпечує ресурси, необхідні для інвестування у внутрішній розвиток та міжнародні ініціативи. Економічна стабільність і зростання посилюють вплив країни й дозволяють їй брати участь у дипломатичних переговорах з позиції сили.

Технологічний прогрес відіграє не менш важливу роль у визначенні здатності країни конкурувати на глобальному рівні. Технологічно розвинені країни мають конкурентну перевагу в різних сферах, включаючи оборону, торгівлю та інновації (Krishna-Hensel, 2017). Цей потенціал сприяє міжнародній співпраці, полегшує наукові обміни та позиціонує країну як лідера в галузях, що розвиваються.

На спроможність країни також впливає її здатність адаптуватися до мінливої глобальної динаміки та долати виклики. Стійкість, гнучкість і здатність відновлюватися після невдач сприяють загальній силі країни. Здатність витримувати економічні спади або вправно реагувати на непередбачувані геополітичні зміни підвищує авторитет країни на міжнародній арені. Ефективне

використання національного потенціалу вимагає стратегічного розподілу ресурсів (Nuechterlein, 1976). Уряди повинні приймати обґрунтовані рішення щодо інвестування в сфери, які відповідають їхнім зовнішньополітичним цілям. Незалежно від того, чи спрямовуються ресурси на освіту, охорону здоров'я, інфраструктуру чи оборону, ці рішення безпосередньо впливають на спроможність країни діяти на світовій арені.

Ідеологія, закріплена в цінностях і переконаннях нації, виступає потужною детермінантою зовнішньої політики. Ідеологічна призма, через яку країна сприймає світ, формує її взаємодію на світовій арені (Levi, 1970). Незалежно від того, чи ґрунтується вона на демократичних принципах, авторитарному правлінні або культурних і релігійних догматах, ідеологія слугує керівною силою, впливаючи на альянси, дипломатичні відносини та стратегічні пріоритети країни. Наприклад, країна, яка відстоює демократичні ідеали, може просувати права людини і демократичне врядування в усьому світі. З іншого боку, ідеологічно обумовлена прихильність до соціалізму чи націоналізму може формувати підхід країни до економічних відносин та міжнародного співробітництва. Епоха холодної війни яскраво проілюструвала ідеологічну дихотомію між демократичними цінностями, які відстоював Захід, і соціалістичною ідеологією, поширеною в країнах Східного блоку.

Соціальна структура тісно переплітається із зовнішньополітичними детермінантами. Внутрішня стабільність, колективна згуртованість та інклюзивність відіграють ключову роль у формуванні зовнішньої позиції держави. Суспільство, яке перебуває у внутрішній гармонії і наділене спільними цінностями, має більше можливостей для формування послідовної та узгодженої зовнішньої політики (Doty, 1993). У випадках, коли соціальні структури характеризуються напруженістю, нерівністю або етнічним розмаїттям, держава надає пріоритет врегулюванню внутрішньої політики, що обмежує її зовнішню політику. Держави часто намагаються зрозуміти, як їхня взаємодія з міжнародним співтовариством може вплинути на внутрішню соціальну гармонію. Наприклад, мультикультурне суспільство може надавати перевагу дипломатії, яка сприяє взаєморозумінню та

співпраці, в той час як суспільство, яке бореться з внутрішніми розбіжностями, може надавати пріоритет стратегіям, які пом'якшують потенційні конфлікти.

Характер політичної системи держави значною мірою формує її підхід до зовнішньої політики. Демократії, засновані на принципах прозорості та народного представництва, можуть надавати перевагу дипломатичному діалогу, захисту прав людини та міжнародному співробітництву на основі широкої участі. На противагу цьому, авторитарні режими можуть надавати пріоритет безпеці, стабільності та міркуванням «реальної політики» у своїх зовнішньополітичних починаннях.

Зміна політичного керівництва або перехід від однієї політичної структури до іншої в країні може призвести до зміни зовнішньополітичних орієнтирів. Цінності, яких дотримується політичний режим, демократичний чи авторитарний, накладають відбиток на глобальні зобов'язання країни, адже політичні лідери виступають архітекторами зовнішньої політики, інтерпретуючи національні інтереси крізь призму своїх політичних ідеологій.

Зовнішні детермінанти також відіграють ключову роль у формуванні зовнішньої політики держави, відображаючи складну мережу взаємодій на світовій арені. Ці зовнішні чинники охоплюють глобальні організації, світову громадську думку та зовнішню політику інших держав, кожен з яких має особливий вплив на міжнародну позицію держави (Petrič, 2013).

Міжнародні інституції та організації, такі як Організація Об'єднаних Націй (ООН), Міжнародний валютний фонд (МВФ) та регіональні об'єднання, такі як Європейський Союз (ЄС), є важливими зовнішніми детермінантами. Ці організації створюють основу для дипломатичної, економічної та правової взаємодії між державами. Зобов'язання за міжнародними договорами, дотримання встановлених норм та участь у багатосторонніх форумах є невід'ємними складовими зовнішньої політики держави (Petrič, 2013). Рішення та резолюції в рамках глобальних організацій часто резонують з дипломатичними позиціями окремих держав, сприяючи формулюванню та адаптації зовнішньої політики.

В епоху, що характеризується посиленням глобальних зв'язків та обміну інформацією, громадська думка на міжнародній арені має не меншу вагу. Світова

громадська думка, сформована засобами масової інформації, соціальними мережами та транснаціональною адвокацією, впливає на зовнішньополітичні рішення (Petrič, 2013). Держави дедалі більше усвідомлюють вплив своїх дій на сприйняття за кордоном. Такі питання, як порушення прав людини, екологічна політика та відповіді на глобальні виклики, формують реакцію глобальної аудиторії. Щоб зберегти позитивний міжнародний імідж, зовнішньополітичні дії змушені враховувати, а іноді й узгоджувати свої дії з переважаючими глобальними настроями.

Зовнішня політика інших держав також безпосередньо формує стратегічні розрахунки держави. Дипломатичні відносини, альянси та конфлікти між країнами спонукають до постійного коригування зовнішньої політики. Стратегічні міркування, регіональна динаміка та співвідношення сил впливають на те, чи буде держава дотримуватися зовнішньої політики ключових геополітичних гравців, чи розходитиметься з ними. Зовнішньополітичні рішення однієї держави часто реагують на еволюцію стратегій інших держав, сусідніх держав та міжнародних союзників. Багатосторонні зобов'язання, безпекові партнерства та економічна співпраця нерозривно пов'язані із зовнішньою політикою інших країн.

Роль політиків є вирішальною, оскільки їхні погляди та лідерські якості суттєво впливають на формування зовнішньої політики. Політики, як обрані представники та лідери націй, являють собою унікальне поєднання ідеології, особистих переконань та стратегічного бачення у сферу вироблення політики (Wish, 1980). Їхні рішення, погляди та дії впливають на відносини держави з іншими державами та допомагають орієнтуватися в міжнародних відносинах.

Політики, які часто очолюють урядові структури, несуть основну відповідальність за прийняття рішень у питаннях зовнішньої політики. Стили керівництва, процеси прийняття рішень і здатність орієнтуватися в складних геополітичних сценаріях суттєво впливають на напрямок і ефективність зовнішньої політики країни. Наприклад, ідеологічна позиція політиків слугує керівною силою у формулюванні зовнішньої політики незалежно від того, чи ґрунтуються вони на принципах демократії, лібералізму, консерватизму чи інших ідеологічних засадах

(Wish, 1980). Тобто переконання політиків формують наратив і цілі взаємодії країни зі світовою спільнотою.

Також політики прислухаються до настроїв своїх виборців і часто узгоджують зовнішньополітичні рішення з переважаючою громадською думкою, адже виборчий мандат забезпечує рамки, в яких діють політики, і рішення, які викликають резонанс у громадськості, можуть отримати підтримку, забезпечуючи внутрішню легітимність міжнародних дій. Кваліфіковані політики, вправні в переговорах і дипломатії, сприяють здатності нації успішно орієнтуватися в міжнародних відносинах. Ключову роль у двосторонніх відносинах відіграють навички міжособистісного спілкування, розуміння культурних нюансів і здатність створювати альянси, що впливає на результати дипломатичних зусиль (Hermann & Hermann, 1989). Переговори і ратифікація міжнародних договорів, угод і союзів належать до компетенції політиків. Ці інструменти формують правові рамки, що регулюють взаємодію країни з іншими державами, впливають на торговельні відносини, співробітництво у сфері безпеки та дотримання міжнародних норм.

Політики відіграють вирішальну роль у визначенні та пріоритезації національних інтересів. Їхнє стратегічне бачення визначає довгострокові цілі країни на міжнародній арені. Балансування між економічними інтересами, проблемами безпеки та культурними цінностями вимагає проникливого лідерства та стратегічної кмітливості, адже перед обличчям глобальних викликів і криз, що постійно змінюються, політики повинні демонструвати адаптивність і навички кризового менеджменту. Зовнішньополітичні рішення, прийняті політиками, формують історичну спадщину їхнього перебування при владі (Hermann & Hermann, 1989). Вплив їхніх дій може тривати і після закінчення терміну перебування на посаді, впливаючи на дипломатичні відносини, світове сприйняття та геополітичне становище їхньої країни.

Отже, зовнішня політика є ключовим компонентом міжнародних відносин, що слугує основою для взаємодії між державами. Взаємопов'язаність держав зумовлює необхідність створення ефективної зовнішньої політики для досягнення національних цілей і прагнень. Визначена як свідомий курс дій, обраний

державами для впливу на поведінку інших, зовнішня політика охоплює принципи, рішення та засоби, що застосовуються у міжнародних відносинах. Різні науковці пропонують різні погляди на зовнішню політику: Вендт наголошує на процесі прийняття рішень, Моргентау - на раціональному застосуванні сили, а Най вводить поняття «м'якої сили». Багатогранність зовнішньої політики відображають Джордж, Розенау та інші, які розглядають її як процес, систему дій або систематичне прийняття рішень. Незважаючи на варіації, спільною рисою є те, що зовнішня політика - це безперервна діяльність держави, спрямована на відстоювання та захист своїх інтересів у міжнародних відносинах.

Розуміння зовнішньої політики вимагає всебічного вивчення її внутрішніх і зовнішніх чинників. Внутрішні фактори, такі як географія, історія, культура, національний потенціал, ідеологія, соціальні та політичні структури, відіграють вирішальну роль. Географія, наприклад, впливає на стратегічні рішення, альянси та дипломатичні відносини на основі розташування, розміру, топографії, клімату та природних ресурсів країни. Історичний досвід і культурні традиції формують позицію країни щодо глобальних питань, впливаючи на її зовнішньополітичні рішення. Національний потенціал, що охоплює військові можливості, економічний розвиток, технологічний прогрес і стійкість, визначає силу країни в міжнародних відносинах. Ідеологія, соціальна структура та політична система також суттєво впливають на зовнішньополітичну орієнтацію, причому демократії роблять акцент на прозорості та правах людини, а авторитарні режими надають перевагу стабільності та міркуванням «реальної політики».

Зовнішні детермінанти, включаючи глобальні організації, громадську думку та зовнішню політику інших держав, надалі формують зовнішню політику країни. Міжнародні інституції забезпечують рамки для дипломатичної та економічної взаємодії, тоді як громадська думка, що формується під впливом ЗМІ та транснаціональної пропаганди, впливає на зовнішньополітичні рішення. Зовнішня політика інших країн безпосередньо впливає на стратегічні розрахунки, альянси та конфлікти, спонукаючи до коригування зовнішньої політики держави.

Політичні лідери, як ключові особи, що приймають рішення, відіграють життєво важливу роль у формуванні зовнішньої політики через свою ідеологію, переконання та стратегічне бачення. Здатність політиків орієнтуватися в складних геополітичних сценаріях, узгоджуватися з громадською думкою та вести ефективну дипломатію має вирішальне значення для успіху країни в міжнародних відносинах. Зрештою, зовнішня політика країни - це складна взаємодія внутрішніх і зовнішніх чинників, що формується рішеннями та лідерством політиків.

1.3. Методи аналізу зовнішньої політики Сакартвело в період з 2012 по 2023 роки

Сучасна наука вирізняється міждисциплінарним характером, об'єднуючи методології з різних галузей знань. Соціальні науки дедалі частіше використовують лінгвістичні інструменти, а лінгвістика активно інтегрує кількісні методи з традиційними дослідницькими підходами. Дискурс-аналіз, якісна, інтерпретативна та конструктивістська методологія, вивчає, як створюють і підтримують соціально значущі ідеї та об'єкти (Fairclough, 1995). Він виходить за рамки розуміння соціальної реальності, щоб розкрити, як ця реальність продукується. Дискурси, згідно з дискурс-аналізом, не мають власного значення і мають досліджуватися в історичному та соціальному контексті. В основі цієї методології лежать два ключові припущення: соціальна конструктивістська епістемологія, що розглядає соціальну реальність як таку, що активно створюється в процесі осмисленої взаємодії, і віра в те, що смисл виникає із взаємопов'язаних сукупностей текстів, відомих як дискурси (Knights & Morgan, 1991). Таким чином, дискурс-аналіз передбачає систематичне вивчення текстів з метою виявлення їхніх значень і того, як ці значення формують соціальну реальність.

Дискурс є невід'ємною частиною суспільних відносин, формує їх і формується ними. Його можна розглядати як «особливе використання мови», «спосіб упорядкування дійсності» та «спосіб організації реальності» (Burman & Parker, 1993). Дискурс є складною єдністю мовної форми, дії та знання (Wood &

Kroger, 2000) . Ця складність обґрунтовує виокремлення політичного дискурсу як специфічного типу. Такий підхід передбачає аналіз кожного конкретного тексту з урахуванням політичного контексту, в якому він був створений, його зв'язку з іншими текстами, особистих якостей автора, його політичних поглядів, цілей, а також ролі, яку текст відіграє в більш широкому політичному аспекті.

Політичний дискурс як інституційна комунікація використовує професійно орієнтовану мову для утримання та здобуття політичної влади (Apter, 2015). Основна спрямованість не на опис, а на переконання й спонукання до дії. Девід Аптер підкреслює маніпулятивний характер політичного дискурсу, пов'язуючи його основну мету з боротьбою за владу. Такий міждисциплінарний підхід підкреслює необхідність вивчення змісту, завдань і форм дискурсу в різних політичних ситуаціях для об'єктивного аналізу. Розуміння політичного дискурсу, покликаного спонукати аудиторію до передбачуваних дій або оцінок, вимагає знання очікувань, бекграунду автора, аудиторії, сюжетних схем, прихованих мотивів і логічних переходів, характерних для певного періоду часу.

Політична еліта охоплює соціально-професійні групи, що мають різний ступінь впливу на ухвалення найважливіших політичних рішень. Ілкка Руостецаарі ділить їх на три групи: вища еліта, що включає осіб у владних структурах, які безпосередньо беруть участь в ухваленні визначальних державних рішень; середня еліта, яка складається з дорослого населення з високим доходом, професійним статусом і престижною освітою; адміністративна еліта, яка складається з високопоставлених державних службовців у міністерствах, відомствах та адміністративних органах (Ruostetsaari, 2023). Враховуючи вище наведене, за допомогою політичного дискурс-аналізу в роботі досліджувалися заяви вищої еліти, зокрема, прем'єр-міністрів Сакартвело, представників партії «Картвельська мрія - Демократичне Сакартвело», у період з 2012 по 2023 роки.

Іншим методом став контент-аналіз, який застосовувався для визначення частоти згадок про політичні цінності в урядових програмах Сакартвело у період з 2012 по 2021 рік. На початковому етапі було виокремлено шість політичних цінностей та проаналізовано згадки про них у текстах урядових програм. Ці

цінності були відібрані на основі досліджень Рональда Інглхарта та Лоека Халмана і охоплювали економічний розвиток, рівність, суверенітет, безпека, демократичні цінності (свобода слова, права людини, верховенство права тощо), соціальні й культурні аспекти (Halman, 2009), (Inglehart, 1999). Офіційні сайти Нідерландського інституту міжнародних відносин «Clingendael», Посольства Сакартвело в Сполучених Штатах Америки та Парламенту Сакартвело стали джерелом текстів зовнішньополітичних стратегій, які аналізувалися в роботі.

Контент-аналіз і дискурс-аналіз, попри те, що обидва є методами дослідження соціальної реальності через аналіз текстів, суттєво відрізняються за своїми фундаментальними підходами. Контент-аналіз, заснований на позитивістській перспективі, передбачає перевірку гіпотез за допомогою статистичного аналізу (Schwandt, 2007). Він зосереджується на об'єктивності, системності та кількісному підході, припускаючи узгодженість смислів у текстах.

Контент-аналіз вивчає сам текст, відокремлений від контексту, намірів автора чи реакції аудиторії. У той час як контент-аналіз передбачає стабільність для підрахунку та кодування, дискурс-аналіз розглядає весь текстовий аналіз як інтерпретаційний. Однак варто зазначити, що більш якісні форми контент-аналізу, чутливі до вживання слів і контексту, можуть збігатися з дискурс-аналізом, особливо в міру того, як аналіз переходить від простого підрахунку до складної інтерпретації. Хоча це може відхилятися від позитивістських цілей, контент-аналіз, зосереджений на систематичності та кількісності, може сприяти ширшому розумінню того, як дискурс конструює соціальну сферу, за умови визнання інтерпретаційної природи, притаманної текстовому аналізу.

РОЗДІЛ II. «КАРТВЕЛЬСЬКА МРІЯ»: ІДЕОЛОГІЯ ТА ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ ПРІОРИТЕТИ

2.1. Витоки та засадничі принципи «Картвельської мрії»

Політична партія «Картвельська мрія - демократичне Сакартвело» відіграє значну роль у житті країни з 2012 року. Її заснування та еволюція відображають складні політичні та економічні процеси, що відбувалися в Сакартвело після розпаду Радянського Союзу. Так, зі здобуттям незалежності у 1991 році, керівництво Сакартвело боролось зі спадщиною радянського правління, просуваючи картвельську національну ідентичність й розбудовуючи, таким чином, власну державу. Однак відсутність усталених демократичних інститутів у поєднанні з глибоко вкоріненою корупцією, неефективним управлінням економікою та маргіналізацією меншин створили підґрунтя для соціальних заворушень і політичних потрясінь.

На початку 1990-х років відбулася низка збройних конфліктів, у тому числі громадянська війна в Абхазії та Південній Осетії, що загострили внутрішні розбіжності між тодішнім президентом Сакартвело Звіадом Гамсахурдіа та опозицією, і перешкоджали зусиллям, спрямованим на досягнення національної єдності (Russell, 2021). Коротке президентство Гамсахурдіа, позначене етнічною напруженістю, закінчилося його відстороненням у 1992 році, проклавши шлях до влади Едуарду Шеварднадзе.

Попри те, що спочатку Шеварднадзе користувався широкою популярністю як реформатор і державний діяч, його перебування на посаді президента дедалі більше затьмарювалося звинуваченнями в корупції та неспроможності вплинути на організовану злочинність, що підривало суспільну довіру і викликало невдоволення картвелів (Nodia, 2016). Як і за часів Гамсахурдіа, етнічна приналежність залишалася основним фактором самоідентифікації, що ускладнювало зусилля з громадянської інтеграції.

На тлі політичних потрясінь і розчарування правлячим режимом у Сакартвело почав формуватися опозиційний рух. Громадські об'єднання, незалежні засоби масової інформації та активісти стали каталізаторами змін, виступаючи за демократичні реформи, прозорість та підзвітність в управлінні державою.

Одним із визначальних моментів в опозиційному русі Сакартвело стала Революція троянд 2003 року, яку очолила коаліція політичних партій «Єдиний національний рух», «Бурджанадзе-демократи», «Консервативна партія Сакартвело» та громадянський рух опору «Кмара» (Gigitashvili & Steenland, 2018). Масові протести спалахнули у відповідь на звинувачення у широкомасштабних фальсифікаціях під час парламентських виборів 2003 року, кульмінацією яких стало мирне усунення президента Шеварднадзе і створення нового уряду під керівництвом Міхеїла Саакашвілі.

Революція троянд ознаменувала нову еру демократичних прагнень Сакартвело, оскільки уряд Саакашвілі розпочав амбітні реформи, спрямовані на модернізацію державних інституцій, боротьбу з корупцією та налагодження тісніших зв'язків із Заходом (Markozashvili, 2014). Попри це, ознаки порушення прав людини, корупцію та російсько-картвельська війна 2008 року режиму Саакашвілі також залишила картвелів невдоволеними правлінням лідера партії «Єдиний національний рух» (ЄНР).

Опозиційна партія «Картвельська мрія-демократичне Сакарвтело», очолювана бізнесменом-мільярдером Бідзіною Іванішвілі, який до того не мав досвіду політичної діяльності, перетворилася на потужну силу, яка прагнула відновити демократичні принципи та вирішити соціально-економічні проблеми картвельського народу. Її перемога на парламентських виборах 2012 року ознаменувала собою кінець 9-річного правління партії «Єдиний національний рух» (Fairbanks & Gugushvili, 2013).

Відповідно до статуту «Картвельська мрія» позиціонує себе як ліво-центристська партія, яка прагне до покращення добробуту картвельського народу (Georgian Dream, 2012). Її основні принципи включають економічний розвиток,

зокрема стимулювання економічного зростання та створення нових робочих місць, боротьбу з корупцією та Євроінтеграцію, оскільки «Картвельська мрія» підтримує євроатлантичну інтеграцію Сакартвело та прагне до членства в Європейському Союзі та НАТО.

Серед основних цілей, які ставить перед собою партія є впровадження принципів справедливості, доброчесності, демократії та поваги до прав людини. Це передбачає створення демократичної та ефективної системи управління, розвиток місцевого самоврядування та сприяння стабільному політичному середовищу (Georgian Dream, 2012). Крім того, докладаються зусилля для заохочення громадянської та політичної активності громадян і підтримки розвитку громадянського суспільства. Метою також є просування економічного, соціального та культурного прогресу, а також захист інтересів країни. Сакартвело прагне до мирної та продуктивної співпраці з іноземними державами та міжнародними організаціями, зосереджуючись на європейській та євроатлантичній інтеграції. Національна безпека та громадська безпека є пріоритетними, поряд із зусиллями, спрямованими на зміцнення незалежності та відновлення територіальної цілісності.

Однак, незважаючи на публічне зобов'язання в рамках Статуту, «Картвельська мрія» демонструє мало справжніх намірів здійснити значні кроки для інтеграції до ЄС. Замість цього, відносини з ЄС будуються з точки зору захисту національної ідентичності, а підтримка прем'єр-міністра Угорщини Віктора Орбана слугує ключовим елементом цієї стратегії. Прихильність Орбана до неліберальної демократії створює модель, яка передбачає, що Сакартвело може зберегти свій суверенітет і традиційні цінності, водночас прагнучи приєднатися до ЄС.

Віктор Орбан зарекомендував себе як лідер руху неліберальної демократії, який виступає за форму правління, що надає пріоритет етнічному патріотизму та національному суверенітету над ліберально-демократичними принципами (Krekó & Enyedi, 2018). Зовнішня політика Орбана тісно пов'язана з Росією, і його інтерес до Сакартвело є як природним, так і стратегічним, враховуючи позицію «Картвельської мрії», спрямовану проти лібералізму і примирливий підхід до Росії.

На відміну від багатьох ультраправих європейських лідерів, які виступають проти розширення ЄС, Орбан підтримує залучення нових членів до ЄС, особливо тих, хто поділяє його ідеологічні погляди. Його мета - перетворити ЄС на союз суверенних, неліберальних націй, і це бачення збігається з інтересами Кремля (Lynch, 2024). Альянси Орбана з націоналістичними, проросійськими лідерами по всій Європі і його підтримка «Картвельської мрії» відображають його ширшу стратегію з реформування ЄС зсередини.

Для «Картвельської мрії» підтримка Орбана є безцінною. Вона забезпечує потужний наратив про те, що консервативний, суверенний порядок денний Сакартвело сумісний з європейською інтеграцією. «Картвельська мрія» використовує модель Орбана, щоб довести, що їхній підхід до інтеграції в ЄС, який наголошує на національній ідентичності та традиційних цінностях, є легітимним. Цей наратив має вирішальне значення для громадської підтримки політики уряду, що продукується з метою утримання влади.

Картвельські ЗМІ, контрольовані урядом, зображують Орбана як вірного союзника Сакартвело, підкреслюючи його опозицію до лібералізму ЄС і дружню позицію щодо Росії. Таке зображення допомагає підкріпити твердження «Картвельської мрії» про те, що вона йде унікальним картвельським шляхом до європейської інтеграції, який зберігає національну гідність і суверенітет. Оскільки Сакартвело готується до вирішальних парламентських виборів 2024 року, уряд, ймовірно, активізує свої зусилля, спрямовані на узгодження з неліберальними принципами Орбана. Це включає потенційне відновлення суперечливого законодавства та посилення тиску на політичних опонентів, громадянське суспільство та незалежні ЗМІ. Статус кандидата на вступ до ЄС для Сакартвело є палицею з двома кінцями: хоча він підтверджує прихильність ЄС до Сакартвело, він також може заохотити уряд до подальшого придушення проєвропейських елементів у країні. Одним з таких кроків стало припинення членства правлячої партії «Картвельська мрія» в якості спостерігача в Партії європейських соціалістів (ПЄС), другій за величиною групі в Європейському парламенті (Kinch, 2023). Це рішення стало відповіддю на критику з боку ПЄС щодо участі колишнього прем'єр-

міністра Сакартвело Іраклі Гарібашвілі в конференції Коаліції консервативної політичної дії (СРАС) в Будапешті, Угорщина. Під час свого виступу 4 травня Гарібашвілі ділив сцену з ультраправим прем'єр-міністром Угорщини Віктором Орбаном і підтримував осуд того, що він назвав «пропагандою ЛГБТК+» і «гендерно-підтверджуючими процедурами для дітей», повторюючи загальну гомофобну і трансфобну риторику, що використовується ультраправими групами по всьому світу (Kinch, 2023).

У відповідь голова партії «Картвельська мрія» Іраклій Кобахідзе звинуватив ПЄС у тому, що вона не підтримала їх після того, як «Картвельська мрія» стала членом-спостерігачем у 2015 році (Kinch, 2023b). Кобахідзе перерахував претензії, включаючи підтримку ПЄС резолюцій Європейського парламенту, які закликали до санкцій проти засновника «Картвельської мрії» Бідзіни Іванішвілі та звільнення політичних в'язнів, що, за його словами, є контрпродуктивними для зусиль Сакартвело щодо інтеграції в ЄС. Кобахідзе також критикував ПЄС за те, що він назвав відходом від класичних соціал-демократичних цінностей до «псевдолібералізму». Він стверджував, що ця ідеологічна трансформація несумісна з цінностями «Картвельської мрії» та картвельського суспільства (Kinch, 2023b). Тодішній прем'єр-міністр Гарібашвілі підтримав цю думку, підкресливши консервативну позицію партії та відданість сімейним цінностям.

2.2. Зовнішньополітичні постанови та програмні документи Сакартвело з 2012 по 2023 роки

Важливо зазначити, що до 2013 року коаліція «Картвельська мрія» керувалася зовнішньою стратегією Сакартвело, яку було ухвалено за часів президентства Міхеїла Саакашвілі. Політику партії прем'єр-міністра Бідзіни Іванішвілі «Картвельська мрія - Демократичне Сакартвело» (КМ) політичні опоненти часто характеризують як контрастну до політики урядів Саакашвілі (Aprasidze, 2014). Однак, незважаючи на таке сприйняття, новий уряд, після

обрання у 2012 році, не сповільнив діалог щодо Угоди про асоціацію між Сакартвело та ЄС.

Під постійними нападками опозиції, особливо з боку представників «Єдиного національного руху» (ЄНР), новий коаліційний уряд був змушений у березні 2013 року прийняти документ під назвою «Резолюція про основні напрямки зовнішньої політики Сакартвело» (Заєць, 2013). Цей крок прем'єр-міністра Іванішвілі мав на меті заспокоїти політичних опонентів і запевнити західних союзників Саакашвілі, що фундаментальні аспекти зовнішньої політики Сакартвело залишаться незмінними. Резолюція відображала прагнення Іванішвілі зберегти стабільність в умовах нестабільної політичної ситуації в Сакартвело.

Третій пункт резолюції підкреслює головну зовнішньополітичну мету Сакартвело: інтеграція в європейські та євроатлантичні структури (Parliament of Georgia, 2013). Для досягнення цього стратегічного пріоритету і забезпечення членства в Європейському Союзі і НАТО Сакартвело продовжить зміцнювати демократичні інститути, створювати систему управління, засновану на верховенстві права і правах людини, а також сприяти сталому економічному розвитку. Сакартвело утримуватиметься від вступу до міжнародних організацій, політика яких суперечить цим пріоритетам (Parliament of Georgia, 2013).

Крім того, в резолюції підкреслюється, що європейська та євроатлантична зовнішня політика Сакартвело спрямована на сприяння сталому демократичному розвитку та національній безпеці, а не на якусь конкретну державу (Parliament of Georgia, 2013). Це спроба Тбілісі запевнити російських чиновників у тому, що зовнішньополітичні цілі Сакартвело не суперечать інтересам безпеки Росії. Таку позицію можна розглядати як намагання Іванішвілі домовитися з Росією про торговельні поступки, такі як допуск картвельського вина і мінеральної води на російський ринок (Parliament of Georgia, 2013). Нормалізація відносин з Росією була передвиборчою обіцянкою, хоча дії Іванішвілі в цьому напрямку були обмежені інтересами Заходу.

У 2016 році уряд Сакартвело представив нову зовнішньополітичну стратегію на період 2016-2020 років. Стратегічною метою зовнішньої політики держави стало

досягнення членства в ЄС, що тісно пов'язано з прагненням картвельського суспільства бути повноправним членом європейської спільноти (Civil Georgia, 2016). Така ж риторика спостерігається і в Парламентській резолюції про зовнішню політику Сакартвело та інтеграцію Сакартвело до Європейського Союзу від 30 грудня 2020 року.

Усі три зовнішньополітичні стратегії спрямовані на просування визнання перспективи членства Сакартвело в ЄС, що свідчить про превалювання демократичних цінностей в суспільстві. Ідентичність, ідеї та цінності мають пріоритетне значення для осіб, які приймають рішення в малих державах, і суттєво впливають на їхню зовнішню політику. Для визначення частоти згадок про цінності в зовнішньополітичних резолюціях Сакартвело у період з 2013 по 2020 роки, було виокремлено та проаналізовано згадки щодо таких шести цінностей, як економічний розвиток, рівність, суверенітет, безпека, демократичні цінності (свобода слова, права людини, верховенство права тощо), соціальні й культурні аспекти.

Англомовні тексти Резолюції про основні напрями зовнішньої політики Сакартвело від 7 березня 2013 року, Постанови Парламенту Сакартвело про зовнішню політику Сакартвело від 29 грудня 2016 року та Парламентської резолюцію про зовнішню політику Сакартвело та інтеграцію Сакартвело до Європейського Союзу від 30 грудня 2020 року були взяті з офіційних сайтів Нідерландського інституту міжнародних відносин «Clingendael», Посольства Сакартвело в Сполучених Штатах Америки та Парламенту Сакартвело й опрацьовувалися в програмі для контент-аналізу Dedoose 9.2.006.

Кожній цінності було присвоєно код і розроблено метод включення цих цінностей у текст. Одиницею аналізу слугувало кожне речення, а присвоєння коду залежало від контексту та загального змісту фрагмента тексту. Таблиця 2.1 ілюструє приклади словосполучень-якорів, які використовувалися для присвоєння кодів у контент-аналізі.

Крім того, аналіз Постанов Парламенту Сакартвело про зовнішню політику проводився як кількісними, так і якісними методами з використанням встановлених

кодів та їхніх індикаторів. У Таблиці 2.2 представлені уривки з Резолюцій, які відповідають певним кодам, що стосуються шести визначених цінностей. Зважаючи на різний обсяг текстів у зовнішньополітичних резолюціях, для подальшого аналізу було прагматично перевести отримані результати у відсоткове співвідношення. Для цього загальну кількість згадок усіх ціннісних кодів у постановах за 2013, 2016 та 2020 роки було прийнято за 100%. Таким чином, у Таблиці 2.4 наведено кількість згадувань у тексті, виражених у відсотках. На основі отриманих даних, можна зробити висновок, що безпека є найбільш помітною цінністю для всіх стратегій зовнішньої політики. Ця категорія становить приблизно чверть всіх ціннісних показників у програмах 2013 і 2020 років, і майже третину - у програмі за 2016 рік. Згадка про «суверенітет» присутня в усіх програмах однаково часто - від 14% до 20%. Примітно, що поняття «рівність» майже не розглядається, близько двох відсотків згадок можна знайти лише в програмі за 2020 рік. Крім того, в усіх зовнішньополітичних програмах згадка про демократичні цінності варіюється від 15% до 28%, що, ймовірно, пов'язано з непослідовним втіленням реформ для вступу до Європейського Союзу.

Тепер варто розглянути відмінності між зовнішньополітичними програмами, зосередившись на кожній окремо, починаючи з Резолюції про основні напрями зовнішньої політики Сакартвело від 7 березня 2013 року. Парламентська постанова про основні напрямки зовнішньої політики Сакартвело, прийнята 7 березня 2013 року, окреслює комплексну стратегію, зосереджену на ключових пріоритетах і цілях, спрямованих на зміцнення міжнародного авторитету Сакартвело та захист його національних інтересів. Крім безпеки, яка є переважаючою цінністю в резолюціях усіх років, другою ціннісною категорією, яка найбільше зустрічається в зовнішньополітичній стратегії за 2013 рік, є «економічний розвиток», за яким йдуть еквівалентні між собою «суверенітет» і «демократичні цінності». Четверта помітна категорія цінностей — «соціальний і культурний аспекти». Остання ціннісна категорія - «рівність держави» у цій зовнішньополітичній програмі не згадується. Загалом, резолюція відображає стратегічні цілі Сакартвело щодо просування демократії, гарантування безпеки, інтеграції з євроатлантичними

структурами та продовження дипломатичного й економічного співробітництва з регіональними та міжнародними партнерами, водночас захищаючи свою територіальну цілісність і суверенітет. Резолюція підкреслює відданість Сакартвело міжнародним нормам і принципам належного врядування, прав людини та верховенства права у своїй зовнішньополітичній діяльності.

Відповідно до постанови про зовнішню політику Сакартвело, її курс визначається національними інтересами, спрямованими, насамперед, на забезпечення добробуту та процвітання її громадян (Parliament of Georgia, 2013). Одним із фундаментальних завдань зовнішньої політики Сакартвело є створення гарантій безпеки, захист незалежності та суверенітету, деокупація картвельських територій та відновлення територіальної цілісності в межах міжнародно визнаних кордонів.

Першочерговим пріоритетом зовнішньої політики Сакартвело є інтеграція до Європейського Союзу та НАТО. Для досягнення цієї мети Сакартвело зобов'язується зміцнювати демократичні інститути, створювати систему управління, засновану на верховенстві права та правах людини, а також забезпечувати сталий економічний розвиток. Європейська та євроатлантична зовнішня політика Сакартвело спрямована на сприяння сталому демократичному розвитку та зміцнення національної безпеки, підкреслюючи, що вона не спрямована проти будь-якої іншої держави (Parliament of Georgia, 2013). Сакартвело зобов'язується виконувати рішення, прийняті на самітах НАТО, зосереджуючи увагу на досягненні домовленості щодо модальностей і термінів тіснішої співпраці з НАТО. Сакартвело підкреслює свою відданість участі в міжнародних зусиллях, спрямованих на вирішення глобальних проблем, включаючи миротворчі, поліцейські та цивільні операції та зобов'язується виконати всі умови, необхідні для успішного завершення переговорів з Європейським Союзом щодо Угоди про асоціацію, поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі та Плану дій з візової лібералізації.

Співпраця Сакартвело з ЄС в рамках Східного партнерства та Європейської політики сусідства зосереджена на питаннях демократії, прав людини, правового

зближення, захисту навколишнього середовища, енергетичної безпеки та міжлюдських контактів. Також у стратегії зовнішньої політики Сакартвело від 2013 року зазначено, що Сакартвело надає пріоритет співробітництву зі Сполученими Штатами у сфері оборони, безпеки, економіки, торгівлі, енергетики та демократії, прагнучи посилити свої можливості та підготуватися до членства в НАТО (Parliament of Georgia, 2013). Щодо відносин з Росією - Сакартвело прагне вирішити конфлікти та встановити добросусідські відносини з державою через міжнародні механізми та двосторонній діалог. Водночас у пункті 18 Резолюції про основні напрями зовнішньої політики Сакартвело йдеться про те, що Сакартвело повинне утримуватися від встановлення дипломатичних відносин або вступу у військові, політичні чи митні союзи з державами, які визнають незалежність Абхазії та Південної Осетії (колишній автономний район Південної Осетії) або окупувають картвельські території (Parliament of Georgia, 2013).

Сакартвело прагне сприяти політичному діалогу та економічному співробітництву в Кавказькому регіоні, будуючи взаємовигідні відносини з сусідніми країнами, такими як Вірменія, Азербайджан і Туреччина, а також надає пріоритет розширенню економічних відносин з країнами Чорноморського, Каспійського та Азійського регіонів, використовуючи своє вигідне геополітичне положення для реалізації транснаціональних проектів. Крім цього, відповідно до постанови Парламенту про зовнішню політику Сакартвело від 2013 року, держава прагне поглиблювати дипломатичні відносини з ключовими міжнародними організаціями та регіональними платформами для зміцнення національних інтересів, мирних процесів та політики невизнання окупованих територій (Parliament of Georgia, 2013).

Постанова Парламенту Сакартвело про зовнішню політику Сакартвело від 29 грудня 2016 року підкреслює відданість Сакартвело суверенітету, територіальній цілісності, демократичному врядуванню, євроатлантичній інтеграції, стратегічному партнерству та регіональній стабільності (Embassy of Georgia to the United States, 2016). Окреслені пріоритети відображають зовнішньополітичний порядок денний правлячої партії у зазначений період, наголошуючи на проактивній

взаємодії з міжнародними партнерами та стратегічних підходах до вирішення регіональних викликів і можливостей.

Другою за згадуваністю ціннісною категорією в стратегії зовнішньої політики Сакартвело за 2016 рік після безпеки є демократичні цінності, яка становить майже третину усіх згадувань. В стратегії підкреслюється той факт, що Сакартвело прагне продовжувати подальше зміцнення демократичних інститутів для покращення свого іміджу як стабільної та безпечної країни та регіонального лідера демократичних реформ на міжнародній арені. Ключовим пріоритетом зовнішньої політики Сакартвело є членство в Європейському Союзі. Уряд зобов'язується своєчасно та ефективно імплементувати Угоду про асоціацію, поглиблювати двосторонні та багатосторонні партнерські відносини з європейськими країнами та просуватися до повної інтеграції в ЄС на основі статті 49 Договору про Європейський Союз (EUR-lex, 2016). Іншим важливим пріоритетом є членство в НАТО. Сакартвело прагне виконати рішення Бухарестського саміту НАТО 2008 року про те, що «Сакартвело стане членом НАТО», за допомогою практичних заходів, включаючи взаємодію з Комісією НАТО-Сакартвело та імплементацию «Істотного пакету» НАТО-Сакартвело з метою посилення оборонних можливостей та оперативної сумісності з НАТО (North Atlantic Treaty Organization, 2016).

Основним стратегічним партнером і союзником відповідно до Хартії про стратегічне партнерство залишаються Сполучені Штати Америки (Embassy of Georgia to the United States, 2009). У стратегії наголошується на розвитку відносин у багатосторонніх форматах в рамках різних міжнародних організацій, таких як Організація Об'єднаних Націй, Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), Рада Європи, Організація Чорноморського економічного співробітництва та ГУАМ, утримуючись при цьому від членства в організаціях, які суперечать зовнішньополітичним пріоритетам Сакартвело (Embassy of Georgia to the United States, 2016).

У Постанові Парламенту про зовнішню політику Сакартвело від 29 грудня 2016 року на відміну від Резолюції про основні напрями зовнішньої політики

Сакартвело від 7 березня 2013 року зазначається, що Сакартвело прагне проводити раціональну та принципову політику щодо Росії, зосереджуючись на мінімізації зовнішньополітичних загроз, зміцненні суверенітету, досягненні деокупації, відновленні територіальної цілісності та сприянні регіональній стабільності (Embassy of Georgia to the United States, 2016). Водночас пункт, де йдеться про те, що Сакартвело повинне утримуватися від встановлення дипломатичних відносин або вступу у військові, політичні чи митні союзи з державами, які визнають незалежність Абхазії та Південної Осетії (колишній автономний район Південної Осетії) або окунують картвельські території, який був присутній у стратегії за 2013 рік, у новій стратегії відсутній.

Натомість додаються пункти щодо геополітичного положення та захисту громадян за кордоном, де зазначається, що Сакартвело прагне використовувати своє геополітичне положення для сприяння транснаціональним проєктам та розширення економічних відносин зі східними країнами, а також захищати права та інтереси громадян Сакартвело за кордоном, зміцнювати відносини з картвельською діаспорою, сприяти поверненню та реінтеграції громадян, які проживають в інших країнах.

Однак основна мета зовнішньої політики Сакартвело залишається незмінною - це підтвердження суверенітету, деокупація та відновлення територіальної цілісності в межах міжнародно визнаних кордонів, що включає зусилля, спрямовані на примирення, розбудову довіри між населенням, розділеним лініями окупації, та отримання консолідованої підтримки з боку міжнародного співтовариства (Embassy of Georgia to the United States, 2016). Для цього уряд Сакартвело активно залучатиме громадян та громадянське суспільство до реалізації зовнішньополітичних цілей, приділяючи особливу увагу стратегічній комунікації для поінформованої суспільної підтримки європейської та євроатлантичної інтеграції країни.

Парламентська резолюція про зовнішню політику Сакартвело та інтеграцію Сакартвело до Європейського Союзу від 30 грудня 2020 року відображає стратегічні пріоритети зовнішньої політики Сакартвело під керівництвом

правлячої партії «Картвельська мрія - Демократичне Сакартвело», наголошуючи на інтеграції до ЄС та НАТО, стратегічних партнерствах, регіональній стабільності та глобальній участі з метою просування національних інтересів та зміцнення міжнародного авторитету Сакартвело (Parliament of Georgia, 2020). У стратегії зовнішньої політики за 2020 рік значна увага приділена питанням безпеки та соціально-культурному аспекту. Однак помітною відмінністю є акцент на «рівності держави», що відрізняє її від інших зовнішньополітичних стратегій. У постанові Парламенту за 2020 рік навіть стверджується, що Сакартвело визнає принцип рівності держав у міжнародних відносинах і виступає проти поділу світу на сфери впливу (Parliament of Georgia, 2020). Ця позиція відображає прагнення Сакартвело до більш збалансованої зовнішньої політики, яка не буде залежати від жодної великої держави.

Першочерговою зовнішньополітичною метою Сакартвело залишається деокупація її територій та відновлення територіальної цілісності мирними засобами за підтримки міжнародної спільноти, забезпечуючи при цьому гідне повернення біженців та внутрішньо переміщених осіб. Сакартвело продовжує підтверджувати свою відданість членству в ЄС як безальтернативному пріоритету. Зусилля будуть зосереджені на імплементації Угоди про асоціацію, законодавчому та інституційному узгодженні з ЄС і підготовці до подання заявки на повноправне членство до 2024 року (Parliament of Georgia, 2020). Поглиблення економічної інтеграції та міжлюдських зв'язків з ЄС є ключовими компонентами цієї стратегії.

Сакартвело продовжує розглядати членство в НАТО як безальтернативний зовнішньополітичний пріоритет. Політичний діалог і практичні заходи, включаючи посилення обороноздатності та оперативної сумісності з НАТО, продовжуються з метою підготовки до членства в НАТО відповідно до рішення Бухарестського саміту НАТО 2008 року (NATO, 2008). Наголошується на поглибленні відносин зі Сполученими Штатами, особливо у сфері оборони, безпеки, освіти, торгівлі та інвестицій. Сакартвело заохочуватиме більшу участь США в Чорноморському регіоні і прагне укласти угоду про вільну торгівлю та збільшити американські інвестиції. Прагматичний та принциповий підхід Сакартвело до Росії,

спрямованого на припинення окупації, відновлення суверенітету та територіальної цілісності, а також сприяння миру та стабільності на основі міжнародного права та державних інтересів Сакартвело дублюється також і в стратегії за 2020 рік.

Додатково конкретизується прагнення зміцнити взаємовигідне партнерство з європейськими країнами, зокрема з Німеччиною, Великою Британією, Францією, країнами Балтії та Вишеградської групи, зосереджуючись на політичному, безпековому та галузевому співробітництві з метою сприяння європейській безпеці, а також зазначається про сприяння регіональній політиці Сакартвело в Чорноморському регіоні, де пріоритетними є стратегічні партнерства з Азербайджаном і Туреччиною, а також розвиток добрих відносин з Вірменією і зміцнення зв'язків з Болгарією, Румунією та Україною (Parliament of Georgia, 2020). Окрім цього, Сакартвело прагне поглиблювати економічні, торговельні та міжлюдські зв'язки з такими країнами, як Ізраїль, Китай, Японія, Південна Корея, Індія, країни Центральної Азії та Близького Сходу, а також з такими регіонами, як Південна Америка, Африка та Океанія.

Важливим аспектом є прагнення зміцнити свою роль регіонального центру, що з'єднує Захід і Схід у сферах торгівлі, освіти, цифрових технологій та логістики, координуючи зусилля для забезпечення національної безпеки та стабільності.

Порівнюючи та висвітлюючи відмінності між трьома зовнішньополітичними стратегіями, викладеними в парламентських резолюціях Сакартвело за правління партії «Картвельська мрія - Демократичне Сакартвело» у 2013, 2016 та 2020 роках, можна визначити ключові зрушення та пріоритети у зовнішньополітичних цілях Сакартвело за даний період. Зокрема, членство в ЄС і НАТО залишається головною метою в усіх резолюціях. Тим не менш, резолюція 2020 року встановлює більш конкретну мету - подати заявку на членство в ЄС у 2024 році, пропонуючи більш чіткі часові рамки. Резолюція 2016 року робить більший акцент на розбудові демократичних інститутів та верховенства права, про що свідчить ціннісний показник, отриманий на основі аналізу. У наступній резолюції цей акцент, можливо, зменшився в міру того, як Сакартвело просувалося в цих реформах. Гарантування національної безпеки, зміцнення обороноздатності й відновлення

контролю над Абхазією та Південною Осетією залишаються важливими ціннісними категоріями, що відображаються в усіх зовнішньополітичних резолюціях, які були прийняті парламентом Сакартвело. Однак підхід до Росії змінився. У резолюції 2013 року наголошується на тому, що Сакартвело має утримуватися від встановлення дипломатичних відносин або вступу у військові, політичні чи митні союзи з державами, які визнають незалежність Абхазії та Південної Осетії. Згодом у стратегіях 2016 і 2020 років підхід до Росії стає прагматичним, спрямованим на пошук мирних рішень та міжнародних механізмів, що свідчить про те, що цінність безпеки превалює над демократичними цінностями, але не свідчить про відмову від них. Так, відповідно до опитування, яке проводилося CRRC-Georgia у 2023 році, більшість респондентів (71%) згодні з тим твердженням, що у випадку, якщо Сакартвело стане членом НАТО, існуватиме ризик російської агресії (Babunashvili, 2023). Водночас, понад третина картвелів вважають, що компроміси щодо Росії в цілому допоможуть уникнути війни в Сакартвело. Решта респондентів (близько чверті) вважають, що загрози такої війни немає взагалі. Більше того, прихильники КМ більш схильні вважати, що компроміс може допомогти уникнути війни в Сакартвело, тоді як прихильники опозиції, безпартійні, мешканці міст та більш освічені люди частіше схильні говорити, що жодні компроміси не допоможуть уникнути потенційного конфлікту з Росією (Babunashvili, 2023).

2.3. «Картвельська мрія»: ключові мотиви, виклики та цілі, які вплинули на прийняття зовнішньополітичних рішень

Невеликий розмір Сакартвело та його історичне підпорядкування Росії значно впливають на його зовнішню політику. З одного боку, Сакартвело прагне до збереження своєї незалежності та суверенітету, а з іншого - змушене враховувати геополітичні інтереси свого могутнього сусіда, адже російська військова присутність у Абхазії та Південній Осетії, двох сепаратистських

республіках, є постійним джерелом напруження. Росія також використовує економічні та політичні важелі, щоб впливати на картвельський уряд (Transparency International Georgia, 2023). Враховуючи це, Сакартвело для досягнення своїх зовнішньополітичних цілей прагне проводити політику балансування між Росією та Заходом. Таке балансування означає, що Сакартвело намагається підтримувати прагматичні відносини з обома сторонами, не вступаючи в жорстку конфронтацію з жодною з них.

Політика нормалізації відносин з Росією, яку керівництво характеризує як політику неконфронтації з основним акцентом на захисті картвельського народу, розпочалася з 2012 року, якраз таки з моменту правління «Картвельської мрії» (КМ) (Neset et al., 2023). Така градація особливо помітна в економічній сфері, що знаменує собою відхід від часів правління Єдиного національного руху (ЄНР), коли Москва запроваджувала ембарго та торговельні обмеження (VOA, 2009). Незважаючи на це, офіційні відносини залишаються неоднозначними. Керівництво Сакартвело дискурсивно зображує Росію як важливого партнера, але іноді як політичного супротивника, особливо щодо Абхазії та Цхінвалі/Південної Осетії. На практиці, хоча офіційні дипломатичні відносини залишаються відсутніми з часів Саакашвілі, відносини між двома країнами, схоже, покращуються, за винятком наслідків нічних протестів на Гаврилівській площі в червні 2019 року, які змусили Путіна запровадити заборону на авіаперельоти до Сакартвело та з Сакартвело (Kramer, 2008), (Kachkachishvili & Abay, 2019). З 2012 року торгівля з Росією процвітає, що робить її одним з основних економічних партнерів Сакартвело (Transparency International Georgia, 2023). Крім того, Transparency International Сакартвело повідомляла про те, що різні члени фракції КМ підтримують особисті та ділові зв'язки з російськими політиками та бізнесменами, підкреслюючи важливість цієї теми для аналізу зовнішньої політики країни (Transparency International Georgia, 2022b).

Після перемоги «Картвельської мрії» на парламентських виборах 2012 року Іванішвілі став прем'єр-міністром, але пішов у відставку після президентських виборів 2013 року, коли до влади прийшов його протеже Георгій Маргвелашвілі

(Kavadze, 2020). Він ненадовго повернувся на посаду голови партії у 2018 році (Civil Georgia, 2018). У 2021 році, на тлі політичної кризи після спірних парламентських виборів 2020 року, Іванішвілі оголосив про свій нібито остаточний відхід з політики (Civil Georgia, 2021). Незважаючи на те, що наразі він не обіймає жодної офіційної політичної посади, вважається, що він продовжує неформально впливати на політичну ситуацію в країні. Його особисті та ділові зв'язки з особами, призначеними на високі державні посади, задокументовані у звітах Transparency International Сакартвело (TIG). Окрім цього, він має тісні ділові зв'язки з громадянами Росії.

У 1989 році Іванішвілі переїхав до Росії, щоб продовжити навчання в Науково-дослідному інституті праці, а через три роки разом з Віталієм Малкіним, далеким знайомим сім'ї, з яким Іванішвілі, як повідомляється, познайомився в Москві, він став співзасновником банку «Російський кредит», який згодом перетворився на одну з найвідоміших приватних банківських установ тієї епохи (Genté, 2022). Протягом 1990-х років Іванішвілі розширював свої інвестиції в металургію та банківський сектор. Після Революції троянд на початку 2000-х років він повернувся до Сакартвело. Перед тим, як офіційно прийти в політику в 2012 році, Іванішвілі публічно оголосив про продаж своїх активів у Росії. Однак нещодавні звіти неурядових організацій показали, що він продовжував керувати різними компаніями через офшорні структури та членів сім'ї (Transparency International Georgia, 2022b).

У 1990-х роках, на тлі кризи боргового дефіциту, російський уряд проводив аукціони, на яких комерційні банки, в тому числі «Російський кредит» Іванішвілі, могли інвестувати в державні облігації (Odling-Smee, 2004). Віталій Малкін, завдяки своїй участі в «Російському кредиті», став одним із «семи банкірів» - групи топ-менеджерів банків, які, як вважалося, мали значний вплив на російську політику в 1990-х роках (Genté, 2022). Участь Малкіна в Анголагейтському скандалі 1996 року, коли кошти нібито були розподілені між різними ангольськими та російськими високопосадовцями під час погашення боргу Анголи перед Росією, ще більше пов'язує його з суперечками на високому рівні (Norwegian Initiative on

Small Arms Transfers, 2002). Зв'язки Малкіна поширювалися на бізнес-угоди за участю П'єра Фальконе та Аркадія Гайдамака, причетних до операцій з продажу зброї до Анголи в 1994 році, що є предметом розслідування французької влади (Le Parisien, 2008).

Бідзіна Іванішвілі є громадянином кількох країн, спочатку він мав громадянство Росії та Франції, а потім картвельське. У 2020 році він був удостоєний звання кавалера ордена Почесного легіону Франції (Georgia Today, 2021). У 1990-х роках він займався бізнесом у Росії та інвестував у нерухомість у Франції. Повідомляється, що в цей період він перебував у таких країнах, як Росія, США та Франція, хоча часові рамки залишаються нечіткими (Chappatta et al., 2017). Ймовірно, він отримав французьке громадянство через свою дружину, яка вже була громадянкою Франції, за сприяння свого друга і тодішнього посла Франції в Сакартвело Еріка Фурньє (Les Echos, 2012). У 2011 році, всього через чотири дні після реєстрації партії «Картвельська мрія», адміністрація Саакашвілі позбавила Іванішвілі картвельського громадянства, наданого йому в 2004 році (Kavkaz-Uzel, 2011). Відповідно до картвельського законодавства, яке забороняє особам з подвійним громадянством брати участь в активній політиці, він публічно відмовився від французького та російського громадянств.

У 2013 році політика сприяння нормалізації економічних відносин з Росією сприяла масштабній реєстрації російських компаній у Сакартвело. Зокрема, одним з перших придбань російських інвесторів після виборів стала купівля водоканалу Боржомі у сім'ї Патаркацишвілі компанією «Альфа-Груп», співзасновником якої є російсько-ізраїльський бізнесмен Михайло Фрідман (Netgazeti, 2022). Фрідман, який також заснував Альфа-Банк у 1990-х роках, нині найбільший приватний банк Росії, має тісні зв'язки з режимом Путіна (Forbes Russia, 2023). Альфа-груп зберігає контроль над «Боржомі», хоча бенефіціари залишаються нерозкритими.

Через переважний статус офшорних структур у картвельському законодавстві, ідентифікація бенефіціарів певних компаній та виявлення зв'язків між місцевим та іноземним бізнесом є складним завданням. Картвельське законодавство не забороняє державним службовцям володіти офшорними

компаніями, що дозволяє їм управляти місцевими підприємствами через офшорні структури, брати участь у програмах державних закупівель, переказувати кошти своїм асоційованим особам та брати участь у приватизації шляхом придбання державних активів (Transparency International Georgia, 2022c). Зокрема, TIG виявила, що в період з 2012 по 2020 роки шість офшорних компаній отримали державну власність шляхом прямої приватизації, три з яких за символічну ціну в 1 ларі, п'ятнадцять офшорних компаній придбали державне майно через публічні аукціони, загальна вартість приватизації склала приблизно 77 мільйонів ларі (Transparency International Georgia, 2022c).

Ця правова база також дозволяє іноземним компаніям таємно вести бізнес у Сакартвело. За десятирічний період з 2011 по 2021 рік щонайменше 410 російських компаній (за винятком тих, що потенційно належать російським громадянам через офшорні структури) отримали контракти на державні закупівлі від картвельської держави (Transparency International Georgia, 2022a). Найбільшим бенефіціаром цих закупівель було ТОВ «Лукойл-Сакартвело», дочірнє підприємство російської компанії «Лукойл», яке отримало державні контракти на загальну суму 200 мільйонів ларі в період між 2012 і 2022 роками (Transparency International Georgia, 2022a). Схоже, що деякі члени правлячої партії КМ та бізнесмени, пов'язані з високопосадовцями, отримали особисту вигоду від нормалізації економічних зв'язків з Росією. Серед помітних прикладів можна зазначити депутатів КМ Заала Дугладзе та Гоча Єнукідзе, які працюють у виноробному та енергетичному секторах, відповідно.

Після перемоги КМ на виборах 2012 року Москва скасувала ембарго на картвельські вина, запроваджене у 2006 році, що призвело до значного збільшення експорту вина до Росії у 2021 році (Nikoladze, 2023a). ТОВ «Винна компанія Дугладзе», яку очолюють брати Дугладзе, стала одним із найбільших експортерів вина до Росії (Transparency International Georgia, 2020a).. Крім того, ТОВ «Ібер компані» Гочі Єнукідзе отримало 912 державних контрактів на закупівлю палива в період з 2012 по 2020 рік на загальну суму понад 2,5 мільйона ларі (Transparency International Georgia, 2020b). За словами журналіста-розслідувача Гели

Мтвілішвілі, це дозволило картвельським державним установам, у тому числі виборчому округу Єнукідзе, закуповувати нафту з Росії за спрощеною процедурою (Mtiqlshvili, 2023).

Єнукідзе також займався прямою приватизацією, придбавши земельні ділянки навколо Тбілісі на неконкурентних аукціонах у 2015, 2017 та 2018 роках, з мінімальними інвестиційними зобов'язаннями або подальшим супроводом (Transparency International Georgia, 2022d).

Крім того, колишній прем'єр-міністр Іраклій Гарібашвілі, який з 2012 року обіймав різні важливі державні посади - міністра внутрішніх справ, прем'єр-міністра, міністра оборони та знову прем'єр-міністра - раніше керував активами Бідзіни Іванішвілі в «Карту Банку» та його благодійній організації «Фонд Карту» (Transparency International Georgia, 2020c).

Значна частина членів парламенту, пов'язаних з партією «Картвельська мрія - Демократичне Сакартвело», займалися підприємницькою діяльністю до або під час своєї політичної кар'єри. Виходячи з їхніх декларацій, було виявлено, що деякі депутати передали частки власності у своїх компаніях до того, як зайняли свої парламентські посади, тоді як інші цього не зробили. У деяких випадках акції були передані їхнім дружинам або дітям (Transparency International Georgia, 2020a). Крім того, деякі нинішні депутати раніше були залучені до бізнесу, пов'язаного з Бідзіною Іванішвілі.

Леван Каландадзе, колишній «економічний аналітик» на GDS TV та заступник бізнес-омбудсмена, наразі обіймає посаду першого заступника голови Картвельського національного агентства з питань конкуренції (GCCA GE), яке було створено як «незалежний суб'єкт публічного права» відповідно до «Закону про конкуренцію» 2014 року (Legislative Herald of Georgia, 2014). Метою агентства є сприяння економічній конкуренції та забезпечення свободи доступу до ринку в Сакартвело.

У судовій гілці влади Шалва Тадумадзе, який обіймав посаду парламентського секретаря уряду з 2012 по 2018 рік, а зараз є заступником голови та головою кримінальних справ у Верховному суді, до 2012 року був відомий як

«особистий адвокат» Бідзіни Іванішвілі (Transparency International Georgia, 2020c). Окрім висвітлення цього конкретного особистого зв'язку, Transparency International хронологічно задокументувала законодавчі зміни, які сприяли створенню «закритого клубу» судової влади (Transparency International Georgia, 2019), а також повідомляла про обхід парламентом процедур, що стосуються судових питань. Хоча судова влада не має прямого впливу на зовнішню політику, ці тенденції заслуговують на увагу, оскільки вони свідчать про послаблення системи стримувань і противаг, потенційно сприяючи неформальним практикам врядування.

На сьогоднішній день Іванішвілі підтримує налагоджені зв'язки з російськими бізнесменами та політиками, які займають впливові посади. Наприклад, через компанію Geo Organics родичі Іванішвілі ведуть бізнес з такими фігурами, як Георгій Полтавченко, колишній генерал КДБ і губернатор Санкт-Петербурга, та Роланд Херіанов, мер міста Волгоград (Transparency International Georgia, 2022b). Нещодавно витік записів розмов між Іванішвілі та Владіміром Євтушенковим, засновником конгломерату «Система», викликав підозри щодо можливого обходу санкцій через Сакартвело (Civil Georgia, 2022). Ці події підкреслюють тривалі зв'язки Іванішвілі з російськими елітними колами та їхні наслідки.

Ділові та особисті зв'язки членів КМ з російськими діячами, які принесли особисту вигоду деяким з них та їхнім родичам, потенційно можуть вплинути на дискурс і дії еліти, яка підтримує політику «нормалізації» відносин з Росією з 2012 року. Водночас варто розуміти, що на формування як внутрішньої, так і зовнішньої політики Сакартвело впливають транснаціональні відносини, які підтримують члени картвельської еліти, політичні партії та організації громадянського суспільства з іноземними центрами влади.

До прикладу, суб'єкти громадянського суспільства здійснюють вплив, виступаючи з критикою режиму, включно з президентом і головною політичною партією. За результатами опитування Edison Research, 90% громадян вважають, що Сакартвело повинне налагодити тісніші зв'язки з Європейським Союзом, і більше

половини вважають, що країна рухається в неправильному напрямку (Nikoladze, 2024). Також більшість виборців (65%) вважають, що «Картвельська мрія» не є достатньо ефективною в управлінні державою і підтримують можливість нових перевиборів для інших партій (Nikoladze, 2024). Опозиція, яка представлена партією Саакашвілі «Єдиний національний рух», має найбільшу підтримку для перемоги на наступних виборах 2024 року, про що зазначають 56% опитаних (Nikoladze, 2024). Існує гіпотеза, що повномасштабна війна в Україні, сприяючи згуртуванню сил картвельського суспільства, порушила міжнародно-внутрішній баланс сил, на який раніше покладалася правляча партія. Цей зсув міг сприяти більш відкритому зближенню з Росією, де-факто чи навмисному. Саме тому картвельське суспільство прагне до змін та очікує від своїх лідерів більш рішучих дій.

Незважаючи на відхід від влади у 2012-2013 роках, партія Саакашвілі «Єдиний національний рух» зберегла міцні зв'язки як з ЄС, так і з США, подібно до КМ. Ця тенденція є важливою з огляду на те, що всередині країни ЄНР є основним конкурентом КМ і відіграє значну роль в антиістеблішментських протестах. Ця динаміка може також проявлятися у внутрішній політиці, де напружені відносини правлячої партії із Заходом можуть вплинути на ставлення до ключових голосів всередині країни, особливо тих, які пов'язані із західними державами або асоціюються з ЄНР.

«Єдиний національний рух», основна опозиційна партія країни, використовує лобістські зусилля на Заході для впливу на зовнішню політику країни. Зокрема, Єдиний національний рух пов'язаний з Європейською народною партією (ЄНП), членкинею якої є президентка Європейської комісії Урсула фон дер Ляєн (European People's Party, 2023). Схоже, що ЄНП поділяє погляди партії Саакашвілі, про що свідчить ухвалення та публікація ЄНП у травні 2022 року «Заяви щодо Сакартвело», запропонованої ЄНР, в якій критикується регрес демократії, олігархічне правління та ув'язнення опозиційних діячів правлячою партією (European People's Party, 2022). У відповідь члени КМ звинуватили ЄНР у лобістській діяльності в інституціях ЄС (Agenda, 2022).

Неофіційний-неформальний аутсорсинг політичної боротьби через лобістські війни на Заході охоплює як ЄНР, так і КМ. Наприклад, КМ наймала різні фірми зі зв'язків з громадськістю (PR) у Західній Європі та США, як визначено Обсерваторією корпоративної Європи, не лише для PR-консультацій, але й для лобістської діяльності (Corporate Europe Observatory, 2015). Аналогічно, відповідно до Закону про реєстрацію іноземних агентів (FARA), американська юридична фірма «Акерман» отримала \$900 000 від родини Саакашвілі за адвокатування звільнення колишнього президента Сакартвело (Foreign Agents Registration Act Registration Unit/US DJ, 2023).

Водночас, на Заході розгорнулася своєрідна форма аутсорсингової політичної боротьби, в якій задіяні як інституції ЄС (наприклад, Парламент), так і лобістські зусилля, що протиставляють нинішню правлячу партію колишній правлячій партії. Значення цих подій є ключовим, оскільки вони можуть вплинути на позицію ЄС щодо держави, зокрема, на його взаємодію з правлячою партією, як в цілому, так і в контексті реформаторських ініціатив.

Офіційний та неофіційний аутсорсинг політичної боротьби в інституціях ЄС був очевидним до недавнього часу, коли «Картвельська мрія» приєдналася до Партії європейських соціалістів (ПЕС) як член-спостерігач з 2015 року. Однак після того, як ПЕС висловила занепокоєння щодо законопроекту КМ «Про іноземних агентів» і розкритикувала участь тодішнього прем'єр-міністра Гарібашвілі в Конференції консервативних політичних дій (СРАС), схваленій Орбаном, позиція КМ всередині партії була поставлена під сумнів (Party of European Socialists, 2023). У відповідь голова Іраклій Кобахідзе оголосив про вихід КМ з ПЕС, посиляючись на ідеологічні розбіжності (Civil Georgia, 2023). ПЕС активно підтримувала заявку Сакартвело на вступ до ЄС (Party of European Socialists, 2022). Таким чином, ця динаміка ілюструє складну взаємодію між картвельськими політичними партіями та західними інституціями через офіційні та неофіційні канали, що формує сприйняття та політику щодо міжнародних відносин Сакартвело та її внутрішньополітичного середовища.

За таких сценаріїв природним наслідком управління правлячою партією як зовнішнім, так і внутрішнім тиском є визнання того, наскільки взаємопов'язаними є внутрішні та міжнародні балансуючі дії. У Сакартвело громадянське суспільство активно протистоїть зближенню режиму з Росією, коли влада навпаки до такого зближення ставиться прагматично. Така динаміка на різних рівнях має значні наслідки, особливо якщо врахувати, що ці рівні тісно переплетені між собою, що дозволяє використовувати ресурси, отримані завдяки відносинам на одному рівні, для протидії загрозам на інших рівнях (Beswick, 2013). Тому, враховуючи неопатримоніальний характер системи, можна очікувати, що керівництво буде стратегічно маневрувати зовнішніми і внутрішніми опозиційними силами, щоб максимізувати свою владу. На практиці це може включати зіштовхування різних сил одна проти одної для протидії загрозам існуючій структурі управління, яка сприяє особистій та політичній вигоді для її членів, час від часу об'єднуючись з різними суб'єктами залежно від конкретного контексту та обставин.

Балансування в цьому контексті передбачає врахування політичного тиску та обмежень, що виникають як з боку внутрішніх, так і з боку міжнародних акторів, а також їхньої інтерактивної динаміки. Спираючись на концепцію Демінської, стратегія балансування правлячої партії, яка складається з осіб, що прагнуть зміцнити свої особисті та політичні позиції всередині країни, може інтерпретуватися як відповідь на загрози виживанню створеної ними неопатримоніальної структури управління (Dembinska, 2022).

Водночас, інтенсивна поляризація на низовому рівні у внутрішніх суперечках (між організаціями, тісно пов'язаними із Заходом, і тими, що орієнтуються на Росію) сприяла створенню середовища внутрішніх суперечок, яке віддзеркалює конкуруючі міжнародні зв'язки країни. Така динаміка означає, що будь-який внутрішній арбітраж з боку правлячої партії викликає бурхливу реакцію як з боку західних акторів, так і з боку Росії, а отже, впливає на міжнародне маневрування країни. І навпаки, сприйнята міжнародна орієнтація провокує внутрішні суперечки, які потребують збалансування.

Підсумовуючи можна зазначити, що очолюване КМ Сакартвело розглядається як держава, яку захопив й контролює бізнес, що відповідає класифікації гібридного режиму. Це означає невідповідність, сприяння кулуарним угодам, не пов'язаним з волевиявленням народу, заохочення патримоніального правління над ліберальними та мажоритарними демократичними засадами, а також збереження демократичного фасаду. На практиці країна функціонує як фірма з однією особою на чолі (генеральним директором), яка впливає на політичні справи, в той час як державні установи укомплектовані лояльними до неї людьми, а зв'язки еліти обертаються навколо неформальних відносин «патрон-клієнт». Водночас, безліч конкуруючих акторів на різних рівнях політичного сцени вимагають від лідерів орієнтуватися і балансувати між зовнішнім і внутрішнім тиском, тим самим пояснюючи співіснування, здавалося б, суперечливих заяв і дій керівництва країни. Ці актори можуть функціонувати як «гравці з правом вето», обмежуючи домінуючу зовнішньополітичну траєкторію. Їхня діяльність виходить за межі країни, оскільки вони активно розвивають зв'язки з іноземними державами та отримують іноземну підтримку, фактично беручи на себе неофіційну політичну позицію від імені країни. Відповідно, внутрішня підтримка євроатлантичної інтеграції могла вплинути на послідовану мету вступити до Європейського Союзу та НАТО, що відображено в усіх проаналізованих зовнішньополітичних резолюціях. Тому окрім питань безпеки, західна орієнтація Сакартвело розглядається як ціннісний вибір. Цей вибір ґрунтується на прагненні до демократії, свободи та верховенства права. Вступ до Європейського Союзу та НАТО розглядається як спосіб закріпити ці цінності та забезпечити довгострокову безпеку Сакартвело.

РОЗДІЛ III. ІДЕНТИЧНІСТЬ САКАРТВЕЛО В ДИНАМІЦІ ВІДНОСИН ІЗ ЗАХОДОМ І РОСІЄЮ

3.1. Роль Російської Федерації в регіональних конфліктах та формуванні картвельської ідентичності

Ідентичність нації, визначена її політичними та інтелектуальними лідерами, відіграє вирішальну роль у формуванні зовнішньої політики держави. Вона ґрунтується не лише на матеріальних факторах, таких як розмір країни, економіка чи військова міць, а й на інтерпретації цих факторів через призму національних цінностей, історії та культури. Ці елементи разом впливають на те, як національні еліти сприймають і визначають зовнішню політику своєї держави та її інтереси. Для того, щоб зрозуміти сучасне конструювання ідентичності Сакартвело щодо Росії, необхідно вивчити історичний контекст того, як змінювалося ставлення картвелів до колишнього гегемона, адже це сприйняття зазнавало постійної трансформації у відповідь на політичні зміни та суспільну динаміку.

Важливу роль в конструюванні ідентичності Сакартвело щодо Росії відіграли територіальні конфлікти в Абхазії та Південній Осетії. Москва, на думку Тбілісі, підбурювала прагнення сепаратистських республік до незалежності, що суперечило баченню картвельського суверенітету в межах кордонів Радянського Сакартвело (Sabanadze, 2010). Принципово різний підхід до сприйняття картвелами, абхазами та осетинами свого майбутнього, підштовхнув Росію до активної участі в Абхазькому та Осетинському конфліктах з метою просування власних інтересів і послаблення Сакартвело. Адже після розпаду Радянського Союзу Москва зберегла інтерес до «близького зарубіжжя», розглядаючи сепаратистські утворення як природних союзників для здійснення свого впливу. Конфлікти, сформовані за участю Росії, стали частиною великої геополітичної гри на тлі розпаду Радянського Союзу. Військові етапи цих конфліктів призвели до створення де-факто держав, посилення позицій та ускладнення переговорних процесів, що сприяло ухваленню стратегічного рішення — прийняти прозахідну

позицію для захисту картвельського суверенітету (Neset et al., 2023). Крім конфліктів у Абхазії та Південній Осетії, пам'ять про століття російського домінування над Сакартвело посприяла формуванню сильного нарративу жертви і підвищеного відчуття загрози з боку Росії.

Саме за президента Саакашвілі Сакартвело прагнуло тіснішої інтеграції із Заходом і намагалося відновити контроль над сепаратистськими регіонами (Kakachia, 2010). Росія сприйняла поширення західних норм на своє «близьке зарубіжжя» як поразку, що посилювало її опір суверенітету Сакартвело в рамках цього порядку й напруженість у відносинах із Заходом. Зіткнення в Південній Осетії спалахнули в 2004 році, а у 2008 року неврегульований конфлікт призвів до п'ятиденної війни з жертвами серед цивільного населення і військових, низкою внутрішньо переміщених осіб і значних територіальних змін (Post-soviet frozen conflicts, 2020). Офіційне визнання Росією цих сепаратистських територій після 2008 року ще більше закріпило статус-кво, ускладнивши зусилля з відновлення дипломатичних відносин між Сакартвело та Росією (RFE/RL, 2012). До того ж Росія посилювала свій контроль над Абхазією та Південною Осетією, створивши там військові бази, побудувавши прикордонні паркани та запровадивши транзитні обмеження.

Прийшовши до влади у 2012 році, уряд Картвельської мрії (КМ) вжив заходів для покращення відносин з Росією. У 2013 році Москва скасувала заборону на ключові продукти картвельського експорту, такі як вино та мінеральна вода, яка діяла з 2006 року, що сприяло зростанню торгівлі між двома державами (Guterman, 2013). Кількість російських відвідувачів до Сакартвело з 2012 по 2019 рік зростає більше ніж утричі. Однак у 2019 році Росія припинила прямі пасажирські рейси до Сакартвело, посиляючись на міркування безпеки після протестів проти приїзду російського депутата Гаврілова, а пандемія COVID-19 ще більше скоротила подорожі між Росією та Сакартвело протягом двох років (BBC News, 2019). Поступове відновлення туризму після пандемії та війни Росії з Україною призвело до того, що майже 1 мільйон росіян офіційно відвідали Сакартвело у 2022 році, що приблизно на 25% менше, ніж у 2019 році (The New Voice of Ukraine, 2023). За

оцінками, понад 110 000 з цих відвідувачів залишилися в Сакартвело після завершення своїх візитів (Kucera, 2024).

Поряд із припливом російських громадян, офіційні дані свідчать про значний рівень фінансової активності, що походить з Росії з моменту початку війни в Україні. У 2022 році Сакартвело отримало понад 2 мільярди доларів грошових переказів з Росії, що приблизно в п'ять разів перевищує середньорічну суму за попередні сім років і становить майже половину всіх грошових переказів до Сакартвело у 2022 році (Nikoladze, 2023b). На кінець 2022 року в картвельських банках зберігалось близько 1 мільярда доларів депозитів від російських резидентів, що становило 37% усіх депозитів нерезидентів (Commersant, 2024). Крім того, у 2022 році в Сакартвело було зареєстровано більш ніж 30 000 нових компаній, що належать росіянам, що становить приблизно дві третини всіх російських підприємств у країні (Court, 2024).

З 2012 по 2022 рік частка товарного експорту Сакартвело до Росії в загальному обсязі експорту значно зросла - з 2% до 12%, що зробило Росію четвертим за величиною експортним ринком Сакартвело після ЄС, Китаю та Азербайджану (ОЕС, 2023). Хоча вартість картвельського експорту до Росії зросла приблизно на 7% у 2022 році, цей експорт становив меншу частку від загального експорту Сакартвело порівняно з попередніми п'ятьма роками (TIG, 2024). Зростання експорту до Росії було зумовлене насамперед зростанням проміжної торгівлі (реекспорту) товарами з третіх країн, що проходять через Сакартвело, особливо для торговельних маршрутів, які раніше проходили через Україну; прямий внутрішній експорт до Росії скоротився на 3% (TIG, 2023).

За останнє десятиліття імпорт Сакартвело з Росії також розширився, збільшившись з 6% у 2012 році до 14% у 2022 році, поступаючись імпорту з ЄС та Туреччини (TIG, 2023). У 2022 році вартість імпорту з Росії зросла приблизно на 78%, зокрема, завдяки потрійному збільшенню обсягів імпорту російської нафти та нафтопродуктів. Внаслідок цього частка російського імпорту в загальному імпорті нафти Сакартвело зросла з 16% до 47%, частково замінивши імпорт з Азербайджану та Туркменістану (TIG, 2023).

Позиція Сакартвело щодо війни Росії з Україною у 2022-2023 роках викликала дискусії. Опитування показують сильну підтримку Сакартвело України, а уряд офіційно засуджує російське вторгнення (Holub-Korba, 2023). Тим не менш, Картвельська мрія дотримується обережного підходу до критики Росії, прагнучи уникнути потенційних репресій або економічних наслідків. Після російського повномасштабного вторгнення в Україну з 2022 року Сакартвело заохочувало збільшення торгівлі та подорожей з Росією і дозволило в'їзд до країни більшій кількості російських громадян, починаючи з 2022 року. У травні 2023 року Сакартвело погодилося відновити пряме авіасполучення з Росією, а російська влада у відповідь запровадила безвізовий режим для картвелів, аналогічний тому, який Сакартвело запровадило для росіян у 2012 році (AFP, 2023).

Тим не менш, важливо розуміти, що Росія, особливо за часів Путіна, розглядає як Сакартвело, так і Україну, в контексті свого суперництва із Заходом. З точки зору Росії, поширення західних цінностей на ці країни є викликом для російської сфери впливу, що вимагає рішучої відповіді на зазіхання Заходу. Росія розглядає Сакартвело не як незалежного гравця, а скоріше як продовження західного впливу у своєму регіоні. І подальша доля картвельсько-російських відносин залежить від потенційних змін у динаміці прозахідної позиції Сакартвело, політики Заходу та обурення Росії. Будь-які значущі зрушення у цих тристоронніх відносинах вимагають суттєвих змін у підходах принаймні однієї зі сторін.

Один із гіпотетичних сценаріїв передбачає, що Сакартвело перегляне свою позицію щодо Абхазії та Південної Осетії, визнавши їхню незалежність - крок, який заохочується Росією та деякими західними колами для зменшення емоційної напруги. Незважаючи на періодичні ініціативи щодо взаємодії з абхазькою та осетинською владою, прогрес є незначним через різні очікування та укорінені позиції. Однак такий розворот залишається малоімовірним з огляду на історичну позицію Сакартвело та відсутність значної політичної підтримки визнання сепаратистських регіонів. Першочерговим завданням Сакартвело залишається контроль над збитками в рамках існуючого статус-кво в очікуванні потенційних регіональних зрушень, які можуть відкрити нові можливості для врегулювання.

Інший трансформаційний сценарій передбачає відхід Сакартвело від прозахідної орієнтації до нейтралітету або тіснішої асоціації з російським Євразійським союзом. Цей перехід, за який виступають певні політичні фракції, відображає незадоволення західною підтримкою на тлі російської агресії. Однак ця дихотомія не схвалюється Заходом, який вважає позицію Сакартвело контрпродуктивною для західних інтересів. До 2014 року Захід розглядав Росію як виклик, але не як ворога, сподіваючись на конструктивні відносини, незважаючи на історичну напруженість. Російсько-картвельська війна 2008 року суттєво не змінила це сприйняття. Проте, незважаючи на популістські впливи, громадськість Сакартвело залишається непохитно прозахідною.

Що стосується Росії, то суттєві зміни в політиці видаються малоімовірними особливо після повномасштабного вторгнення в Україну, а укорінені погляди на сепаратистські регіони Сакартвело, швидше за все, збережуться. Аналогічно, теоретичний сценарій, коли Захід відмовляється від ліберальних міжнародних норм на користь геополітичного поділу, прийнятного для Росії, викликає занепокоєння для таких малих держав, як Сакартвело.

Залежність Сакартвело від підтримки Заходу впливає з прагматичного переконання, що в рамках ліберального міжнародного порядку малі країни мають більше шансів зберегти суверенітет. Незважаючи на виклики цьому порядку, особливо зі зростанням НАТО та євроскептичних настроїв, зовнішня політика Сакартвело ґрунтується на надії на те, що Захід залишається відданим підтримці цього порядку.

Курс на підтримку суверенітету Сакартвело передбачає протистояння російському впливу і зближення із Заходом, що розглядається як найкраща гарантія справжнього суверенітету Сакартвело. І навпаки, опозиція вестернізації спонукає деяких представників «Картвельської мрії - Демократичного Сакартвело» виступати за тісніші зв'язки з Росією, хоча і за рахунок суверенітету Сакартвело, в рамках неорадянського бачення стабільності та культурної автентичності. Сакартвело остерігається прямого конфлікту з Росією, враховуючи її військову міць та минулий досвід, адже побоювання щодо можливого втручання Росії у

внутрішні справи Сакартвело цілком не безпідставні, особливо з огляду на історичні зв'язки та значну присутність Росії в регіоні. Ця обережність призводить до політики «балансування», яка критикується як Заходом, так і внутрішньою опозицією.

3.2. «Дефіцит взаємності» у відносинах Сакартвело та Європейського Союзу

Прагнення Сакартвело до європейської інтеграції є глибоко вкоріненим, адже охоплює понад століття. Ще у 1920 році Ное Жорданія, один із «батьків-засновників» Сакартвело, наголошував на нерозривному зв'язку Сакартвело із Заходом і формував демократичну картвельську націю, переймаючи культурні й політичні західні моделі для подальшого розвитку держави (Jones, 2016). Переконавання про приналежність Сакартвело до Заходу збереглося й серед картвельських лідерів та громадськості у 1991 році (Bell et al., 1999). Несприйняття російських геополітичних проєктів, включаючи СРСР і путінський «русский мир», посилювалося після дій Росії на початку 1990-х років, коли вона захопила сепаратистські регіони Абхазію і Південну Осетію, що становлять майже 20% території Сакартвело (Kachkachishvili, 2023). Також картвельці не забули про війну 2008 року, яка закріпила ідею того, що єдине вільне Сакартвело, яке повинно існувати по сусідству з Росією - це європейське Сакартвело.

Після війни 2008 року між Росією та Сакартвело, яка завершилася припиненням вогню за посередництва ЄС під керівництвом Франції, яка тоді головує в Європейському Союзі, ЄС визнав нагальну необхідність посилення східного виміру своєї політики сусідства (ECR Group, 2022). У рамках запровадженої Ініціативи Східного партнерства у 2009 році, яка охопила шість колишніх радянських республік: Вірменію, Азербайджан, Сакартвело, Молдову та Україну (членство Білорусі призупинено у 2022 році через залученість до російсько-української війни на стороні Росії), були розроблені конкретні двосторонні Плани дій, а їх виконання контролювалося у щорічних звітах про

прогрес у країнах (ЕАР, 2021). Для підтримки реалізації Планів дій ЄС розробив спеціальний фінансовий інструмент під назвою Європейський інструмент сусідства та партнерства (ЄІСП) (ЕАР, 2021). Східне партнерство сприяло поглибленню зв'язків з ЄС на основі амбіцій, повазі та відданості держав спільним цінностям ЄС. Кожній країні-партнеру було дозволено розвиватися у власному темпі та відповідно до своїх можливостей.

Бідзіна Іванішвілі та партія «Картвельська мрія», яка прийшла до влади наприкінці 2012 року, спочатку продовжувала євроінтеграційну політику Сакартвело попереднього уряду. Так, Сакартвело, Молдова та Україна уклали Угоди про асоціацію, включаючи поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі (УА/ПВЗВТ) у 2014 році (European Union, 2018). Цілі УА включали посилення політичної асоціації та економічної інтеграції, поглиблення політичного діалогу, зміцнення демократії та стабільності, а також приведення картвельського законодавства у відповідність до стандартів ЄС. ПВЗВТ сприяла торгівлі шляхом скасування тарифів та зменшення нетарифних бар'єрів, що вивело відносини між ЄС та Сакартвело на якісно новий етап співпраці, адже УА/ПВЗВТ відходило від попереднього підходу «співпраці» і встановило договірні відносини між ЄС та країнами-партнерами у формі «асоціації». Повна імплементація УА/ПВЗВТ розпочалася в липні 2016 року, після чого в березні 2017 року було прийнято історичне рішення про надання безвізового режиму для громадян Сакартвело до Шенгенської зони (EU neighbours East, 2021). У 2021 році Сакартвело продовжило імплементацію УА, незважаючи на виклики, пов'язані з COVID-19, узгоджуючи її зі стандартами ЄС (Jansen & Madatali, 2022).

З одного боку, укладення УА/ПВЗВТ є найбільш конкретним юридично зобов'язуючим проявом політичного вибору Сакартвело, а не просто декларацією про наміри йти європейським шляхом розвитку. З іншого боку, УА/ПВЗВТ є двостороннім зобов'язанням, що супроводжується значною підтримкою Сакартвело у вигляді фінансування, експертної допомоги з боку ЄС та сприянням розвитку широких інституційних зв'язків, надаючи ЄС значні важелі впливу на Сакартвело. Таким чином, Європейський Союз ставив за мету стимулювання

прихильності до європейських норм і цінностей, зменшення ймовірності авторитаризму, сприяючи місцевим очікуванням щодо демократії та верховенства права, й загалом досягнення трансформаційних амбіцій Сакартвело без обіцянки вступу до ЄС.

Протягом восьми років команда Іванішвілі проводила політику євроатлантичної інтеграції з періодичними невдачами та успіхами, серед яких - отримання безвізового режиму для громадян Сакартвело. Щоб відповідати прозахідним настроям у країні, уряд «Картвельської мрії» також був змушений у 2018 році внести зміни до Конституції, взявши на себе зобов'язання щодо повної інтеграції в ЄС і НАТО, хоч і проявляв обережність і «стратегічне терпіння» щодо Росії у досягненні євроатлантичних цілей (Lara, & Frosini, 2024). Такий підхід виявився складним з огляду на історичну опозицію Росії до колишніх радянських республік, що орієнтуються на Захід, про що свідчать події у Вірменії та Україні.

Політика Сакартвело різко змінилася з літа 2021 року на тлі посилення регіональної напруженості, пов'язаної з розміщенням російських військ на кордоні з Україною, що завершилося цілеспрямованим кроком до розриву відносин Сакартвело із Заходом (Al Jazeera, 2021). Дії уряду, зокрема денонсація угод, підписаних з головою Європейської Ради, односторонні призначення до Верховного суду, різка риторика щодо представників Заходу та мовчазна підтримка антизахідних картвельських угруповань, викликали критику з боку європейських та американських партнерів (Genté, 2022).

Відхід «Картвельської мрії» від чітко проголошеної раніше євроінтеграційної стратегії, також ішов у розріз з думкою й очікуваннями населення. За даними опитування, проведеного на замовлення Міжнародного республіканського інституту (IRI), значна більшість картвелів, а саме 89%, підтримували вступ Сакартвело до ЄС у березні 2022 року (2023). Страх опинитися ізольованими й небажання «запізнитися на європейський потяг» на тлі російської війни в Україні, спонукали Сакартвело офіційно подати заявку на членство в Європейському Союзі. Парламент Сакартвело одноголосно ухвалив резолюцію в березні 2022 року, яка закликала як картвельський уряд активізувати свої зусилля щодо інтеграції до ЄС,

так і ЄС прискорити процес вступу Сакартвело (James, 2023). Враховуючи це, від уряду надалі очікували обережного підходу до Росії. Натомість правляча партія продовжила рухатися в напрямку, який сприймався як антизахідний, включаючи ув'язнення за політично вмотивованими звинуваченнями Ніколоза Гварамія, колишнього генерального директора провідного опозиційного телеканалу, й аналогічного ув'язнення Міхеїла Саакашвілі, яке хоч і ґрунтувалося на законних звинуваченнях, але було сприйнято як політично вмотивоване і таке, що суперечить міжнародним стандартам (Freedom House, 2023).

Уряд Іванішвілі підтримував проросійські партії, толерував російським економічним інтересам та повторював московську пропаганду щодо традиційних цінностей та Заходу. Ці дії, як видається, були спрямовані на те, щоб відмовити Брюссель від надання Сакартвело статусу кандидата в члени ЄС, що було підтверджено рішенням Європейської Ради в червні 2022 року (General Secretariat of the European Council, 2022). Реалізація дванадцяти «пріоритетів», рекомендованих Європейською комісією у червні 2022 року та ухвалених Радою ЄС, поставила перед картвельським урядом «Картвельської мрії» значні виклики. Основна увага зосереджувалася на політичних реформах, включаючи подолання політичної поляризації, забезпечення функціональності державних інституцій, вдосконалення виборчої системи, прозору судову реформу, боротьбу з корупцією та організованою злочинністю.

Кульмінацією «політики розвороту» правлячої партії Сакартвело стала спроба ухвалити в березні 2023 року закон, схожий на російський закон 2012 року про «іноземних агентів» (Skibitska, 2023). Цей законопроект мав на меті назвати «агентами іноземного впливу» ЗМІ та неурядові організації (НУО), які отримують понад 20% свого доходу з іноземних джерел. Пропозиція викликала сильний суспільний резонанс, особливо серед молоді, що призвело до дводенних протестів і врешті-решт до відкликання законопроекту урядом. Законопроект розглядався як спроба придушити прозахідні голоси і потенційно вплинути на рішення Європейського Союзу надати Сакартвело статус країни-кандидата, на який вона претендувала в березні 2022 року.

Багато спостерігачів припускали, що реальною силою, яка стоїть за цим законопроектом, є Росія, яка впливає на Бідзіну Іванішвілі, олігарха, тісно пов'язаного з російськими силовими структурами з 1990-х років. Влада Іванішвілі переплітається з впливом Кремля, про що свідчить відсутність критики на адресу Іванішвілі з боку Росії та його стратегічна важливість для Москви. Маючи значні фінансові ресурси, Іванішвілі консолідував контроль над політикою країни, маргіналізувавши опозицію і сформувавши ключові інститути на свою користь (Forbes, 2024). Під його владою Сакартвело рухається до авторитарної системи, що нагадує олігархічне правління, незважаючи на збереження деяких демократичних атрибутів. Політика Іванішвілі спрямована на те, щоб відвернути Сакартвело від її європейських прагнень у бік тіснішого зближення з Росією, що підживлюється страхом перед західним втручанням та економічними інтересами, пов'язаними з російською економікою, яка, за словами Іванішвілі, є життєво важливою для виживання Сакартвело після травня 2023 року (Buziashvili, 2024).

Незважаючи на відкликання законопроекту про «іноземних агентів», правляча партія продовжила рухатися в напрямку, який сприймався як антизахідний, включаючи відновлення прямого авіасполучення з Росією на тлі закликів Заходу до посилення санкцій, просування наративів про війну в Україні й посилення зв'язків з Угорщиною Віктора Орбана. Огляд, проведений картвельськими НУО у квітні 2023 року, показав, що п'ять пріоритетів, включаючи незалежність судової системи та свободу ЗМІ, не були виконані (Open Government Partnership, 2024). Чотири були виконані частково, два - досить добре, а один - повністю. Крім того, зусилля з деолігархізації, надзвичайно важливі з огляду на вплив Бідзіни Іванішвілі, були піддані критиці за те, що вони спрямовувалися проти опонентів, але не торкнулися самого Іванішвілі (Chanadiri, 2024). Незважаючи на деякі ініціативи, європейські дипломати відзначили незначний прогрес станом на кінець травня 2023 року, зберігаючи занепокоєння щодо незалежності судової системи, політичної поляризації та обмежень свободи ЗМІ, що підкреслює поточні виклики у приведенні картвельських реформ у відповідність до європейських очікувань на тлі мінливих політичних орієнтацій (Freedom House, 2024).

У Європейському Союзі також не могли дійти консенсусу, чи надавати статус кандидата, що може посилити антизахідну позицію «Картвельської мрії», чи відмовити в ньому, ризикуючи викликати невдоволення серед прозахідної більшості Сакартвело. Геополітичні ставки високі, враховуючи історію дестабілізації Росією України у відповідь на її європейські прагнення. Таким чином, це рішення має значні наслідки для безпеки і стабільності Сакартвело, що додає складнощів у дискусії в ЄС. Шлях до членства в ЄС є довгим і складним, і часто займає роки або навіть десятиліття. Держави, що прагнуть стати членами ЄС, повинні пройти суворий процес прийняття та імплементації величезного масиву законів ЄС, а також отримати позитивну оцінку відповідності основним політичним та економічним критеріям. Ці критерії включають наявність стабільних інститутів, які гарантують демократію, верховенство права, права людини та повагу до прав меншин. Функціонуюча ринкова економіка та адміністративна спроможність виконувати зобов'язання, пов'язані з членством, також є вирішальними факторами. А у випадку Сакартвело не менш важливу роль також відіграє географічний фактор. Значна віддаленість від Європейського Союзу, як географічна, так і культурна, створила виклики для інтеграції Сакартвело в ЄС, адже географічне розташування країни між Сходом і Заходом історично сформувало її ідентичність як стратегічного прикордоння і місця зустрічі різних культур.

Досі тривають дебати про те, де мають закінчуватися кордони Європи й сфера її географічного впливу (Varvelli & Rizzi, 2023). А на тлі напористості Росії, яка кидає виклик Східному партнерству ЄС, яке Москва вважає недопустимим, ЄС остерігається провокувати Росію розширенням. Натомість Союз зосереджується на стабілізації та безпеці у своїх неспокійних більш сусідніх країнах. Останні документи ЄС, такі як Глобальна стратегія та Огляд політики сусідства, наголошують на співпраці, заснованій на взаємних інтересах, а не на спробах трансформувати сусідів відповідно до норм ЄС (European External Action Service, 2016). Цей зсув визнає необхідність взаємодії з іншими регіональними державами, включаючи Росію і Туреччину, для ефективного подолання викликів.

Більше того, внутрішні розбіжності всередині ЄС, такі як економічний розрив між Північчю і Півднем та неузгодженість поглядів щодо міграції, ускладнюють зусилля з проведення єдиної зовнішньої і безпекової політики (Moonen, 2023). Рішення про Brexit і зростання євроскептицизму ще більше сприяють тому, що ЄС може стати переважно внутрішньо орієнтованим, що обмежить його глобальну роль і амбіції щодо розширення, і водночас вплине на таку країну, як Сакартвело, яка прагне до європейської інтеграції, незважаючи на географічні та історичні складнощі. Для Сакартвело ці події ставлять під сумнів його прагнення до членства в ЄС через зосередженість ЄС на внутрішніх проблемах і геополітичних складнощах.

Однак на тлі проросійської орієнтації уряду та сильних прозахідних настроїв серед громадськості викликом є переконати як внутрішню, так і європейську аудиторію у справжніх зусиллях, не допускаючи при цьому, щоб вони сприймалися як недостатні за європейськими стандартами. Сакартвело повинно продовжувати демонструвати свою затребуваність і корисність для ЄС, підкреслюючи при цьому свою прогресивну європейську ідентичність, адже прагнення Сакартвело до європейської інтеграції зумовлене внутрішніми цінностями та стратегіями виживання, які вважаються важливими для національної значущості та безпеки. Російсько-картвельська війна 2008 року, а також російсько-українська війна 2022 року продемонстрували готовність Росії застосувати силу для захисту своїх інтересів, стримуючи прагнення до членства в західних структурах. Реакція Заходу, який остерігався провокувати Росію, підкреслила геополітичні складнощі і розбіжності всередині ЄС, що ускладнило шлях Сакартвело до членства в ЄС і НАТО на тлі невирішених територіальних конфліктів. Геополітичні перешкоди, включаючи внутрішні розбіжності в ЄС і російський вплив, створили значні виклики для євроатлантичних прагнень Сакартвело, для якого ЄС є стратегічним та історичним імперативом, щоб уникнути російського домінування через європейську інтеграцію, незважаючи на високі ризики втратити незалежність. Сакартвело вже давно сформувало культуру та ідентичність відповідно до своїх політичних амбіцій, кинувши виклик історичним та географічним обмеженням.

Враховуючи роки невизначеності ЄС щодо прийняття чи неприйняття до Союзу Сакартвело, останнє було змушене самостійно формувати свою зовнішню політику і пріоритети національної безпеки, виходячи з цієї непередбачуваності.

3.3. Стратегічне партнерство між Сакартвело та Сполученими Штатами Америки в Чорноморському регіоні

Сполучені Штати Америки активно підтримували й підтримують прагнення Сакартвело приєднатися до Європейського Союзу (ЄС) і Організації Північноатлантичного договору (НАТО), адже їхня діяльність зосереджена насамперед на стримуванні російського та китайського впливу на Південному Кавказі. Підтримка стабільності у Чорноморсько-Каспійському регіоні, зокрема у Сакартвело, супроводжувалася наданням як військової, так і невійськової фінансової допомоги. Починаючи з 2015 фінансового року, Сакартвело отримало близько 300 мільйонів доларів за програмою FMF на оборонні закупівлі, навчання і послуги, а Міністерство оборони США започаткувало такі ініціативи, як Програма оборонної готовності Сакартвело та надало протитанкові ракетні комплекси Javelin у 2017 та 2021 роках (Bureau of Political-Military Affairs, 2020). Для Сакартвело придбання протитанкових ракет Javelin стало значним кроком вперед у співпраці, а схвалення Трампа символізувало збереження стратегічних інтересів США у стримуванні впливу Росії та поширенні американського впливу за відносно низьких витрат. Конгрес США також надавав потужну двопартійну підтримку Сакартвело, послідовно ухвалюючи закони, що підтверджували територіальну цілісність держави та її демократичний розвиток (Civil Georgia, 2019).

Зі свого боку, Сакартвело робило значні внески в міжнародні безпекові місії, зокрема в Афганістані, та прагнуло зміцнити економічні й торговельні зв'язки в рамках Стратегічного партнерства, укладеного в 2009 році, позиціонуючи себе як економічні ворота між Азією і Європою (Smolnik, 2020). Тбілісі просуvalo ідею укладення угоди про вільну торгівлю між США і Сакартвело з метою поглиблення економічних відносин, використовуючи сприятливе інвестиційне середовище і

легкість ведення бізнесу в Сакартвело. Під час двосторонніх дискусій у 2012 році країни підписали інвестиційні та торговельні угоди, а також започаткували Діалог високого рівня з питань торгівлі та інвестицій (Office of the United States Trade Representative, 2012). Прагнення Сакартвело укласти угоду про вільну торгівлю з США залишається пріоритетом, але прогрес у цьому питанні є повільним, зокрема через зміну наративу Сакартвело у бік авторитаризму, зумовленого значною мірою контролем Бідзіни Іванішвілі над інституціями Сакартвело й страхом, що демократичні реформи, спрямовані на євроінтеграцію, можуть загрожувати його владі. Високопоставлені американські законодавці у 2019 та 2020 роках висловлювали стурбованість виборчими реформами в Сакартвело, політизацією судової системи, антизахідними настроями та звинувачували уряд «Картвельської мрії» в насильстві проти протестувальників (Congressional Research Service, 2023). У листах ставилася під сумнів відданість Сакартвело спільним цінностям і піднімалася перспектива переоцінки стратегічного партнерства на основі демократичних тенденцій (Congressional Research Service, 2023). Війна, що триває в Україні, ще більше ускладнила ситуацію. Хоча Сакартвело засуджує дії Росії, воно також підтримує певні економічні зв'язки з державою-агресором, що проявляється у сприянні ухиленню від санкцій, накладених на Росію. Висока оцінка Лавровим позиції Сакартвело щодо санкцій відображає схвалення Москвою антизахідної траєкторії Тбілісі, яка розходиться з більш широкими регіональними рухами в напрямку західної інтеграції (Kincha, 2023a).

В результаті існує значний «іміджевий дисонанс» між тим, як картвельський уряд представляє себе, і тим, як його сприймають у Вашингтоні, особливо щодо демократії та врядування. Цей дисонанс не є новим: Стратегічне партнерство зі США було створено частково у відповідь на дефіцит демократії за часів президентства Саакашвілі. Незважаючи на зусилля «Картвельської мрії» щодо управління своїм іміджем за допомогою піар-заходів у Вашингтоні, у Конгресі існує скептицизм, а ставлення до «Картвельської мрії» свідчить про труднощі у створенні власного наративу у Вашингтоні. «Картвельська мрія» пояснює деякі розбіжності дезінформацією, яку поширює картвельська політична опозиція у

Вашингтоні. Незважаючи на піар-зусилля та візити провідних діячів, спрямовані на подолання інформаційного дефіциту (Genté, 2023), залишаються проблеми у формуванні сприйняття, особливо через таких діячів, як Бідзіна Іванішвілі, який залишається суперечливою фігурою, пов'язаною з Росією.

З часом «Картвельська мрія» зіткнулася з внутрішніми проблемами: прозахідні діячі покинули партію, що вплинуло на її здатність ефективно взаємодіяти з Вашингтоном. Пропозиція картвельського уряду ухвалити на початку березня 2023 року закон про «іноземних агентів», який повторює російське законодавство, призвела до ескалації напруженості у відносинах з демократичною опозицією та ризику придушення критично налаштованих груп громадянського суспільства, які виступають проти «Картвельської мрії». За зразком російського закону, запровадженого під час вторгнення в Україну, запропоноване законодавство викликало засудження з боку США (Necherurenko, 2023).

Незважаючи на багаторічний урядовий контроль над ЗМІ та ослаблення опозиції через стеження і шантаж, картвельська громадськість бурхливо відреагувала на закон, спровокувавши масові демонстрації по всій країні, які привернули увагу західних ЗМІ. Представники «Картвельської мрії» проводять паралелі між цими протестами і протестами на Майдані в Україні у 2014 році, які призвели до повалення президента Януковича, попереджаючи, що рух у бік західної орієнтації може спровокувати російську інтервенцію (Dickinson, 2024). Цей наратив має на меті звернутися до картвелів, стурбованих питаннями безпеки, пропонуючи стабільність в рамках «Картвельської мрії», незважаючи на антизахідну політику.

Сполучені Штати та європейські союзники прагнуть запобігти подальшому зближенню Сакартвело з Росією за правління Іванішвілі, визнаючи, що членство в ЄС є недосяжним, поки «Картвельська мрія» залишається при владі, через порушення верховенства права. Покарання всієї країни шляхом блокування вступу до ЄС грає на руку стратегії Іванішвілі. Натомість західні санкції, спрямовані проти Іванішвілі та його активів, можуть стримати його проросійську позицію. Нещодавні санкції Державного департаменту США проти картвельських суддів за

корупцію сигналізують про потенційну ескалацію проти Іванішвілі (Menabde, 2023).

Щоб протистояти впливу Росії, Сполучені Штати та їхні союзники повинні підтримати демократичну опозицію Сакартвело і накласти санкції на Іванішвілі та картвельські організації, які допомагають Росії ухилятися від санкцій. Заручившись підтримкою картвельського громадянського суспільства, яке залишається стійко прозахідним, Захід повинен запровадити санкції проти членів картвельського уряду, що може стати вирішальним кроком у відповідь на «скоочування» Сакартвело до авторитаризму та протидії впливу Москви. Попередження картвелів про російський імперіалізм, що лунають з 2008 року, повинні бути почуті, інакше Росія може повністю підірвати демократію Сакартвело, яке перебуває під загрозою.

ВИСНОВКИ

Дослідження теоретичних рамок зовнішньої політики країн, що розвиваються, виявило значний вплив конструктивістських теорій. На відміну від реалізму, який наголошує на матеріальних факторах, конструктивізм підкреслює роль ідентичності, ідей та норм у формуванні зовнішньополітичних рішень. Це особливо актуально для Сакартвело - держави, що розвиваються, де ці нематеріальні аспекти часто мають пріоритет. Конструктивізм пропонує альтернативне розуміння державних інтересів, розглядаючи їх як соціально сконструйовані, а не визначені виключно матеріальними можливостями, що дозволяє глибше зрозуміти, як зміни в ідентичності та нормах можуть призвести до змін у зовнішньополітичній поведінці. Конструктивізм стикається з викликами в поясненні конфліктів між державами зі спільною ідентичністю та не пропонує універсального методу вимірювання ідентичності. Незважаючи на це, конструктивізм залишається цінним інструментом для аналізу зовнішньої політики, особливо в контексті держав, що розвиваються.

Методологічні засади дослідження зовнішньої політики Сакартвело у період з 2012 по 2023 роки базуються на інтеграції дискурс-аналізу та контент-аналізу. Дискурс-аналіз, застосований до заяв політичної еліти, дозволяє розкрити приховані мотиви, ідеологічні установки та стратегічні цілі, що лежать в основі зовнішньополітичних рішень. Контент-аналіз урядових програм виявляє пріоритетні політичні цінності та їхню еволюцію з часом. Поєднання цих методів забезпечує комплексний підхід до дослідження, дозволяючи розглянути як явні, так і приховані аспекти зовнішньої політики. Дискурс-аналіз надає глибинне розуміння політичних наративів та їхнього впливу на формування зовнішньополітичного курсу, тоді як контент-аналіз дозволяє виявити кількісні тенденції та зміни у пріоритетах. Застосування такої методології дозволяє подолати обмеження кожного з методів окремо. Дискурс-аналіз, будучи якісним методом, може бути суб'єктивним, тоді як контент-аналіз, хоча й об'єктивний, може не враховувати

контекстуальні нюанси. Їхнє поєднання забезпечує більш повне та обґрунтоване розуміння зовнішньої політики Сакартвело.

Аналіз існуючих наукових розробок проблеми зовнішньої політики «малої держави» виявив багатогранність цього поняття та різноманіття факторів, що впливають на її формування. Дослідження підкреслюють важливість як внутрішніх (географія, історія, культура, національний потенціал, ідеологія, соціально-політична структура), так і зовнішніх (глобальні організації, громадська думка, зовнішня політика інших держав) детермінант. Особлива увага приділяється ролі політичних лідерів, чії ідеологічні переконання, стратегічне бачення та дипломатичні навички значною мірою визначають зовнішньополітичний курс країни. Проте, існуючі дослідження не дають однозначної відповіді на питання про те, як ці різноманітні фактори взаємодіють між собою та який з них є вирішальним у конкретних випадках, що створює простір для подальших досліджень, спрямованих на вивчення специфіки зовнішньої політики малих держав, зокрема Сакартвело, з урахуванням його унікального геополітичного положення, історичного досвіду та внутрішньополітичної динаміки. Особливо актуальним є дослідження невідповідності між декларованими зовнішньополітичними цілями та фактичними діями, що спостерігається у Сакартвело. Це вимагає глибшого аналізу внутрішньополітичних процесів, впливу різних груп інтересів та ролі політичного лідерства у формуванні зовнішньої політики країни.

Аналіз зовнішньополітичних постанов та програмних документів партії «Картвельська мрія» у період з 2012 по 2023 роки виявив ключові стратегії та пріоритети, що визначали зовнішньополітичний курс Сакартвело. Незважаючи на зміну політичного керівництва, основні цілі залишалися незмінними: інтеграція до Європейського Союзу та НАТО, зміцнення демократичних інститутів, забезпечення безпеки та територіальної цілісності. Проте, аналіз виявив певні зрушення у підходах до досягнення цих цілей. Так, у питанні відносин з Росією спостерігається перехід від більш жорсткої позиції у 2013 році до більш прагматичного підходу у 2016 та 2020 роках, що може свідчити про прагнення уряду до балансування між євроатлантичними прагненнями та необхідністю

підтримувати стабільність у регіоні. Також спостерігається зміна акцентів у ціннісних орієнтирах зовнішньої політики. Якщо у 2013 році значну увагу приділяли економічному розвитку та демократичним цінностям, то у 2016 році акцент змістився на безпеку та демократичні цінності, а у 2020 році – на безпеку та соціально-культурні аспекти. Ці зміни можуть бути пов'язані як зі зміною внутрішньополітичної ситуації в країні, так і зі зміною зовнішньополітичного контексту, зокрема, з посиленням геополітичної напруженості в регіоні.

Аналіз зовнішньополітичних рішень партії «Картвельська мрія» виявив складну взаємодію мотивів, викликів та цілей, що вплинули на зовнішньополітичний курс Сакартвело. Ключовим мотивом є прагнення до балансування між Росією та Заходом, що зумовлено геополітичним становищем країни та економічними інтересами. Це прагнення проявляється у політиці «нормалізації» відносин з Росією, яка супроводжується активним розвитком економічних зв'язків, але водночас підтримується риторика про євроатлантичну інтеграцію. Основними викликами для «Картвельської мрії» є збереження суверенітету та територіальної цілісності, а також протидія російському впливу. Ці виклики зумовлюють необхідність пошуку компромісів та балансування між різними зовнішньополітичними векторами. Цілі партії полягають у забезпеченні безпеки, економічного розвитку та зміцненні міжнародного авторитету Сакартвело. Для досягнення цих цілей «Картвельська мрія» прагне до інтеграції в ЄС та НАТО, розвитку економічних зв'язків з різними країнами та регіонами, а також зміцнення демократичних інститутів. Проте, реалізація цих цілей ускладнюється внутрішньополітичними факторами, зокрема, олігархічним характером влади та залежністю від неформальних зв'язків з Росією, що створює напругу між декларованими зовнішньополітичними цілями та фактичними діями уряду й підриває довіру до влади та ускладнює процес євроатлантичної інтеграції.

Зовнішньополітичні рішення «Картвельської мрії» мали неоднозначний вплив на відносини Сакартвело з Росією, США та Європейським Союзом. Політика «нормалізації» відносин з Росією призвела до зростання економічних зв'язків та збільшення кількості російських туристів та інвестицій. Проте, невирішеність

конфліктів в Абхазії та Південній Осетії, а також побоювання щодо російського впливу на внутрішню політику Сакартвело, залишаються перешкодою для повноцінної нормалізації відносин. Стратегічне партнерство зі США залишається важливим елементом зовнішньої політики Сакартвело. Проте, останні події, такі як спроба ухвалення закону про «іноземних агентів» та відновлення прямого авіасполучення з Росією, викликали критику з боку американських партнерів та поставили під сумнів відданість Сакартвело демократичним цінностям. Прагнення до європейської інтеграції залишається пріоритетом для Сакартвело, але процес гальмується внутрішньополітичними проблемами та відсутністю консенсусу в ЄС щодо перспектив розширення. Невиконання Сакартвело деяких ключових реформ, необхідних для отримання статусу кандидата в члени ЄС, також ускладнює цей процес. Таким чином, зовнішньополітичні рішення «Картвельської мрії» створили складну ситуацію для Сакартвело. З одного боку, країна прагне до зближення з Заходом, але з іншого - змушена враховувати інтереси Росії та долати внутрішні виклики, пов'язані з демократичним розвитком. Ця ситуація вимагає від уряду Сакартвело пошуку балансу та вироблення ефективної стратегії, яка дозволить країні досягти своїх зовнішньополітичних цілей, зберігаючи при цьому стабільність та безпеку.

Зовнішньополітичний вибір Сакартвело, особливо у відносинах з Росією та ЄС, має значний вплив на регіональні та глобальні процеси. Балансування між прагненням до євроатлантичної інтеграції та необхідністю підтримувати прагматичні відносини з Росією є ключовим викликом для країни. Політика «Картвельської мрії», спрямована на нормалізацію відносин з Росією, призвела до зростання економічних зв'язків, але водночас викликала занепокоєння щодо російського впливу та відходу від демократичних цінностей. Це створює напруженість у відносинах із Заходом, особливо з ЄС та США, які є стратегічними партнерами Сакартвело. Російське вторгнення в Україну ще більше ускладнило ситуацію, загостривши геополітичну напруженість у регіоні та поставивши Сакартвело перед необхідністю вибору між підтримкою України та збереженням економічних інтересів з Росією. Зовнішньополітичні рішення Сакартвело також

мають внутрішньополітичний вимір, впливаючи на суспільні настрої та політичну поляризацію. Протести проти закону про «іноземних агентів» та відхід від євроінтеграційної риторики свідчать про розбіжності між урядом та значною частиною суспільства щодо зовнішньополітичного курсу країни. Таким чином, зовнішньополітичний вибір Сакартвело має далекосяжні наслідки як для регіональної стабільності, так і для глобальної геополітичної динаміки. Здатність уряду збалансувати різні інтереси та виклики буде мати вирішальне значення для майбутнього країни та її ролі у міжнародних відносинах.

Зовнішня політика Сакартвело формується не лише під впливом матеріальних факторів, а й під впливом ідентичності, ідей та норм. Прагнення до європейської інтеграції є невід'ємною частиною національної ідентичності та визначає зовнішньополітичні пріоритети країни. Геополітичне положення Сакартвело та економічні інтереси зумовлюють необхідність балансування між Росією та Заходом. Це проявляється у політиці «нормалізації» відносин з Росією, яка супроводжується розвитком економічних зв'язків, але водночас підтримується риторика про євроатлантичну інтеграцію. Олігархічний характер влади та залежність від неформальних зв'язків з Росією створюють напругу між декларованими зовнішньополітичними цілями та фактичними діями уряду. Це підриває довіру до влади та ускладнює процес євроатлантичної інтеграції. Громадянське суспільство відіграє важливу роль у формуванні зовнішньої політики, виступаючи проти зближення з Росією та відстоюючи євроатлантичні цінності. Протести проти закону про «іноземних агентів» є яскравим прикладом цього впливу. Російська агресія в Україні та внутрішньополітичні проблеми в Сакартвело створюють значні перешкоди для євроатлантичної інтеграції. Невирішені територіальні конфлікти та розбіжності з ЄС щодо реформ також ускладнюють цей процес.

Сакартвело стоїть перед необхідністю визначитися зі своїм зовнішньополітичним курсом та зробити стратегічний вибір між зближенням з Росією та євроатлантичною інтеграцією. Для успішної євроатлантичної інтеграції Сакартвело необхідно зміцнити демократичні інститути, забезпечити верховенство

права та незалежність судової системи. Громадянське суспільство має продовжувати відігравати активну роль у формуванні зовнішньої політики, виступаючи за демократичні цінності та євроатлантичну інтеграцію. Для забезпечення стабільності та безпеки в регіоні Сакартвело необхідно шукати шляхи для конструктивного діалогу та компромісів з Росією, не поступаючись при цьому своїми національними інтересами. Сакартвело має продовжувати активну співпрацю з ЄС та США, демонструючи свою відданість євроатлантичним цінностям та прагнення до інтеграції. Загалом, перспективи зовнішньої політики Сакартвело залежать від здатності уряду врахувати уроки минулого, подолати внутрішньополітичні виклики та зробити стратегічний вибір на користь євроатлантичної інтеграції. Це вимагатиме рішучих реформ, зміцнення демократичних інститутів та активної участі громадянського суспільства у формуванні зовнішньополітичного курсу країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. AFP, L. M. with. (2023). Russia lifts flight ban, Visa regime with Georgia. Retrieved from https://www.lemonde.fr/en/international/article/2023/05/10/russia-lifts-flight-ban-visa-regime-with-georgia_6026207_4.html
2. Agenda. (2022). “Vice PM: United National Movement party, its lobbyists 'trying their best' to prevent Georgia receiving EU membership status,” (agenda.ge). Retrieved from <https://agenda.ge/en/news/2022/2050>
3. Al Jazeera. (2021). Ukraine says Russia still has 100,000 troops near its borders. Retrieved from <https://www.aljazeera.com/news/2021/5/11/ukraine-says-russia-still-has-100000-troops-near-its-borders>
4. Aprasidze, D. (2014). Democratization’s Vicious Circle or how Georgia failed to change. *Connections: The Quarterly Journal*, 13(4), 67–74. doi:10.11610/connections.13.4.04
5. Apter, D. E. (2015). Political Discourse. In *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. essay, Amsterdam: Elsevier.
6. Babunashvili, G. (2023). Perception of foreign threats in Georgia. Retrieved from
7. Baehr, P.R. (1975), *A Tool for Analysis: World Politics*, Cambridge University Press, London.
8. Barnett, M. (1996). “Identity and Alliances in the Middle East,” in *The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics*, Ithaca, NY: Cornell University Press, pp. 400–447.
9. BBC News. (2019). Russia suspends Georgia flights after violent clashes. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/world-europe-48727133>
10. Bell, C., Cohen, J., Coppieters, B., & Nodia, G. (1999). Georgia–abkhazia. Retrieved from <https://www.c-r.org/resources/question-sovereignty-georgia-abkhazia-peace-process>
11. Beswick, D. (2013). “Weak state to savvy international player?,” in William Brown and Sophie Harman (ed.), *African Agency in International Politics*, pp. 158-174, London, New York: Routledge.

12. Bureau of Political-Military Affairs. (2020). U.S. security cooperation with Georgia - United States Department of State. Retrieved from <https://2017-2021.state.gov/u-s-security-cooperation-with-georgia/index.html>
13. Burman, E., & Parker, I. (1993). Against discursive imperialism, empiricism and constructionism: Thirty-two problems with discourse analysis. In *Discourse Analytic Research: Repertoires and readings of texts in action* (pp. 155–172). essay, London: Routledge.
14. Buziashvili, E. (2024). Dispatch from Tbilisi: Amid Georgia’s Battle for Democracy, Russian influence is already here. Retrieved from <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/dispatch-from-tbilisi-amid-georgias-battle-for-democracy-russian-influence/>
15. Calvert, P. (1986). *The foreign policy of New States*. Brighton: Wheatsheaf.
16. Campbell, K. M. (2008). *Climatic cataclysm the foreign policy and National Security Implications of Climate Change*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press.
17. Chanadiri, N. (2024). Ivanishvili’s third coming. Retrieved from <https://www.eurozine.com/ivanishvilis-third-coming/>
18. Chappatta, B., Maloney, T., Witzig, J., Mak, P. Y., & Heathcote, A. (2017). Bloomberg billionaires index. Retrieved from <https://www.bloomberg.com/billionaires/profiles/bidzina-ivanishvili/>
19. Civil Georgia (2016). Parliament adopts Resolution on Foreign Policy. Retrieved from <https://civil.ge/archives/126043>
20. Civil Georgia. (2018). Bidzina Ivanishvili confirmed as Georgian Dream chairman. Retrieved from <https://civil.ge/archives/241239>
21. Civil Georgia. (2019). U.S. House passes bipartisan Georgia Support Act. Retrieved from <https://civil.ge/archives/323899>
22. Civil Georgia. (2021). Ivanishvili quits politics “for good.” Retrieved from <https://civil.ge/archives/390511>
23. Civil Georgia. (2022). “Tapes Suggest Business Dealings Between Ivanishvili, Sanctioned Russian Tycoon,” (civil.ge). Retrieved from <https://civil.ge/archives/487301>

24. Civil Georgia. (2023). "GD Says it Departs PES Due to Ideological Differences," (civil.ge). Retrieved from <https://civil.ge/archives/541814>
25. Commersant. (2024). Deposits of foreign citizens in Georgian banks soared to a record 8 billion. Retrieved from <https://commersant.ge/en/news/finance/deposits-of-foreign-citizens-in-georgian-banks-soared-to-a-record-8-billion>
26. Congressional Research Service. (2023). Georgia: Background and U.S. policy. Retrieved from <https://sgp.fas.org/crs/row/R45307.pdf>
27. Corporate Europe Observatory. (2015). Spin Doctors to the Autocrats: how European PR firms whitewash repressive regimes. Brussels, Belgium: Corporate Europe Observatory. Retrieved from https://corporateeurope.org/sites/default/files/201500303_spindoctors_lr.pdf
28. Court, E. (2024). Media: Russians Register nearly 30,000 companies in Georgia since start of full-scale invasion. Retrieved from <https://kyivindependent.com/russians-register-companies-georgia/>
29. Crabb, C. V. (1988). American foreign policy in the Nuclear Age. New York, NY: HarperCollins.
30. Dembinska, M. (2022). Between the West and Russia: Moldova's international brokers in a two-level game. Retrieved from https://www.academia.edu/59485623/Between_the_West_and_Russia_Moldova_s_international_brokers_in_a_two_level_game
31. Dickinson, P. (2024). Russia's Georgia Strategy offers hints of Kremlin Vision for Ukraine. Retrieved from <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/russias-georgia-strategy-offers-hints-of-kremlin-vision-for-ukraine/>
32. Doty, R. L. (1993). Foreign policy as Social Construction: A post-positivist analysis of U.S. counterinsurgency policy in the Philippines. *International Studies Quarterly*, 37(3), 297. doi:10.2307/2600810
33. D'Anieri, P. J. (2021). International politics: Power and purpose in global affairs. Boston, MA: Cengage. pp. 92-98
34. EAP. (2021). About eastern partnership. Retrieved from <http://eap-csf.org.ua/en/about/about-the-eastern-partnership/>

35. ECR Group. (2022). The French EU Council presidency, European Security, and the EU mediated Georgian-Russian cease-fire // ECR Group. Retrieved from https://ecrgroup.eu/event/the_french_eu_council_presidency_european_security_and_the_eu_mediated_geor
36. Embassy of Georgia to the United States. (2009). Georgia-United States Charter on Strategic Partnership. Retrieved from <https://georgiaembassyusa.org/wp-content/uploads/2017/08/STRATEGIC-PARTNERSHIP.pdf>
37. Embassy of Georgia to the United States. (2016). Resolution of the Parliament of Georgia on the Foreign Policy of Georgia. Retrieved from <https://georgiaembassyusa.org/foreign-relations/>
38. EU neighbours East. (2021). Factsheet: Eu and Georgia. Retrieved from <https://euneighbourseast.eu/news/publications/eu-georgia-relations-factsheet/>
39. EUR-lex. (2016). Consolidated version of the Treaty on European Union, TITLE VI - FINAL PROVISIONS, Article 49 (ex Article 49 TEU) Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12016M049>
40. European External Action Service (2016). Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe - A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy.
41. European People's Party. (2022). EPP Statement on Georgia, Adopted by the EPP Political Assembly, 20.05.2022. Retrieved from <https://www.epp.eu/papers/epp-statement-on-georgia>
42. European People's Party. (2023). "Who we are," (epp.eu). Retrieved from <https://www.epp.eu/who-we-are>
43. European Union. (2018). Association Agreements / Deep and Comprehensive Free Trade Areas with Georgia, Moldova and Ukraine. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016IP0018>
44. Fairbanks, C. H., & Gugushvili, A. (2013). A new chance for Georgian democracy. *Journal of Democracy*, 24(1), 116–127. doi:10.1353/jod.2013.0002
45. Fairclough, N. (1995), *Critical discourse analysis: The critical study of language*. London: Longman.

46. Finnemore, M. (1996). *National interests in International Society*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
47. Forbes Russia. (2023). Mikhail Friedman Retrieved from <https://www.forbes.ru/profile/mihail-fridman>
48. Forbes. (2024). Bidzina Ivanishvili. Retrieved from <https://www.forbes.com/profile/bidzina-ivanishvili/?sh=52caea7e4598>
49. Foreign Agents Registration Act Registration Unit/US DJ (Department of Justice). (2023). Exhibit A to Registration Statement Pursuant to the Foreign Agents Registration Act of 1938, as amended. Retrieved from <https://efile.fara.gov/docs/7227-Exhibit-AB-20230203-1.pdf>
50. Frankel, J. (1971). *The making of foreign policy: An analysis of decision-making*. London: Oxford Univ. Press.
51. Freedom House. (2023). Nations in Transit 2023 - Georgia. Retrieved from <https://www.ecoi.net/en/document/2092893.html>
52. Freedom House. (2024). Georgia: Nations in transit 2024 country report. Retrieved from <https://freedomhouse.org/country/georgia/nations-transit/2024>
53. Galal, A. M. (2020). External behavior of Small States in light of theories of international relations. *Review of Economics and Political Science*, 5(1), 38–56. doi:10.1108/rep-11-2018-0028
54. General Secretariat of the European Council. (2022). EUCO 24/22 delegations will find attached the conclusions ... Retrieved from <https://www.consilium.europa.eu/media/57442/2022-06-2324-euco-conclusions-en.pdf>
55. Genté, R. (2022). Broken dream: The oligarch, Russia, and Georgia's Drift from Europe. Retrieved from <https://ecfr.eu/publication/broken-dream-the-oligarch-russia-and-georgias-drift-from-europe/>
56. Genté, R. (2023). Georgia: Terrible dilemma for Europe. Retrieved from <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/674-georgia-terrible-dilemma-for-europe>

57. George, A. L. (1982). *Presidential decisionmaking in foreign policy: The effective use of information and advice*. Westview.
58. Georgia Today. (2021). French president awards bidzina ivanishvili highest order of honor. Retrieved from <https://georgiatoday.ge/french-president-awards-bidzina-ivanishvili-highest-order-of-honor/>
59. Georgian Dream. (2012). About party. Retrieved from <https://gd.ge/about-party>
60. Gigitashvili, G., & Steenland, R. (2018). Georgia's Post-Soviet Transformation: The Role and Legacy of Mikheil Saakashvili. Retrieved from https://csm.org.pl/wp-content/uploads/2018/08/CIR_ANALYSIS-Georgia-s-post-soviet-transformation-08.2018.pdf
61. Gutterman, S. (2013). Russia set to resume imports of Georgian wine and water | reuters. Retrieved from <https://www.reuters.com/article/idUSBRE91402U/>
62. Halman, L. (2009). Political Values. In *The Oxford Handbook of Political Behavior* (pp. 305–322). Chapter 16, Oxford: Oxford University Press.
63. Hermann, M. G., & Hermann, C. F. (1989). Who makes foreign policy decisions and how: An empirical inquiry. *International Studies Quarterly*, 33(4), 361. doi:10.2307/2600518
64. Hill, G. A. (1975). *Resource Diplomacy: The Role of Natural Resources in International Politics*. doi:10.21236/ada010533
65. Holub-Korba, O. (2023). What is the difficulty in Ukrainian-Georgian relations? Retrieved from <https://rubryka.com/en/>
66. Huntington, S. (1996). *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*
67. Inglerhart, R. (1999). Postmodernization Erodes Respect for Authority, But Increases Support for Democracy. In *Critical Citizens: Global Support for Democratic Government* (pp. 236–256). Chapter 12, Oxford, England: Oxford University Press.
68. James, E. (2023). Iri Georgia poll finds support for EU Accession High, weariness of Russian presence, lack of faith in political parties. Retrieved from <https://www.iri.org/news/iri-georgia-poll-finds-support-for-eu-accession-high-weariness-of-russian-presence-lack-of-faith-in-political-parties/>

69. Jamnejad, M., & Wood, M. (2009). The principle of non-intervention. *Leiden Journal of International Law*, 22(2), 345–381. doi:10.1017/s0922156509005858
70. Jansen, T., & Madatali, H. (2022). Association agreement between the EU and Georgia. Retrieved from [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/699489/EPRS_STU\(2022\)699489_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/699489/EPRS_STU(2022)699489_EN.pdf)
71. Jones, S. F. (2016). The making of modern Georgia, 1918-2012: The First Georgian Republic and its successors. Retrieved from <https://www.routledge.com/The-Making-of-Modern-Georgia-1918-2012-The-First-Georgian-Republic-and/Jones/p/book/9781138206076>
72. Kachkachishvili, D. (2023). Russia still “occupies 20% of our territory”: Georgian president. Retrieved from <https://www.aa.com.tr/en/europe/russia-still-occupies-20-of-our-territory-georgian-president/2963609>
73. Kachkachishvili, D., & Abay, E. G. (2019). Thousands in Georgia protest Russian lawmaker’s visit. Retrieved from <https://www.aa.com.tr/en/world/thousands-in-georgia-protest-russian-lawmaker-s-visit/1511599>
74. Kakachia, K. K. (2010). Between Russian Assertiveness and Insecurity: Georgia’s Political Challenges and Prospect after the Conflict. *Uluslararası İlişkiler / International Relations*, 7, 87–103. doi:<https://www.jstor.org/stable/43926144>
75. Katzenstein, P. J, Keohane, R. O. and Krasner, S. D. (1998). "International Organization and the Study of World Politics," *International Organization* 52, No. 04, pp. 645–685
76. Katzenstein, P. J. (1996). *The culture of national security norms and identity in world politics*. New York: Columbia University Press.
77. Kavadze, A. (2020). *Foreign policy of contemporary Georgia: Formulation, decision-making and implementation*. Tbilisi: Favorite Style.
78. Kavkaz-Uzel. (2011). Opposition Billionaire Ivanishvili stripped of his Georgian citizenship. Retrieved from <https://www.kavkaz-uzel.eu/articles/193917>

79. Kincha, S. (2023a). Russia's top diplomat compliments Georgia for not "irritating" them. Retrieved from <https://oc-media.org/russias-top-diplomat-compliments-georgia-for-not-irritating-them/>
80. Kincha, S. (2023b). Georgian dream renounces affiliation with centre-left EU Parliament Group. Retrieved from <https://oc-media.org/the-move-came-after-the-group-criticised-georgias-prime-minister-for-joining-a-right-wing-conference-in-hungary/>
81. Kissinger, H. (1994). *Diplomacy*. Simon & Schuster.
82. Knights, D. and Morgan, G. (1991). *Strategic discourse and subjectivity: Towards a critical analysis of*
83. Kramer, A. E. (2008). Georgia and Russia cut diplomatic ties. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2008/08/30/world/europe/30russia.html>
84. Kratochwil, F. (1989). *Rules, Norms, and Decisions: On the Conditions of Practical and Legal Reasoning in International Relations and Domestic Affairs*, Cambridge: Cambridge University Press
85. Krekó, P., & Enyedi, Z. (2018). *Explaining Eastern Europe: Orbán's laboratory of illiberalism*. Retrieved from https://www.journalofdemocracy.org/articles/explaining-eastern-europe-orbans-laboratory-of-illiberalism/?trk=article-ssr-frontend-pulse_little-text-block
86. Krishna-Hensel, S. F. (2017). *Technology and international relations*. Oxford Research Encyclopedia of International Studies. doi:10.1093/acrefore/9780190846626.013.319
87. Kucera, J. (2024). After a frosty reception, Tbilisi's wartime Russians are beginning to leave. Retrieved from <https://www.rferl.org/a/georgia-russians-fleeing-war-leaving-/32784835.html>
88. Lapa, V., & Frosini, J. (2024). Challenges to Georgia's EU Integration: Is the Georgian "russian law 2.0" contrary to the Georgian Constitution? Retrieved from <https://verfassungsblog.de/challenges-to-georgias-eu-integration-is-the-georgian-russian-law-2-0-contrary-to-the-georgian-constitution/>

89. Le Parisien. (2008). Arms Trafficking: Opening of the Angolagate Trial. Retrieved from <https://www.leparisien.fr/faits-divers/trafic-d-armes-ouverture-du-proces-de-l-angolagate-06-10-2008-266076.php>
90. Legislative Herald of Georgia. (2014). Law of Georgia on Competition, No 2159. Retrieved from <https://matsne.gov.ge/ka/document/download/1659450/4/en/pdf#:~:text=Article%20113%20%2D%20Prohibition%20of%20the,Unfair%20competition%20is%20prohibited.&text=12%20%2D%20State%20Aid-,1.,paragraph%202%20of%20this%20article>
91. Les Echos. (2012). French Wine and Passports for Georgia's New Billionaire Prime Minister. Retrieved from <https://worldcrunch.com/world-affairs/french-wine-and-passports-for-georgia039s-new-billionaire-prime-minister>
92. Levi, W. (1970). Ideology, interests, and foreign policy. *International Studies Quarterly*, 14(1), 1. doi:10.2307/3013538
93. Liland, F. (1993). Culture and foreign policy: An introduction i.e. introduction to approaches and theory. Oslo, Norway: Institutt for forsvarsstudier.
94. Lynch, S. (2024). Viktor Orbán's plan for Europe. Retrieved from <https://www.politico.eu/article/viktor-orban-plan-europe-hungary-council-presidency-election/>
95. Markozashvili, L. (2014). Transition toward democracy – Georgian problems. *Przegląd Politologiczny*, (3), 185. doi:10.14746/pp.2014.19.3.14
96. Menabde, G. (2023). US slaps sanctions on Georgian judges. Retrieved from <https://jamestown.org/program/us-slaps-sanctions-on-georgian-judges/>
97. Moonen, G. (2023). Migration policy and the EU . Retrieved from https://www.eca.europa.eu/ECAPublications/JOURNAL-2023-02/JOURNAL-2023-02_EN.pdf
98. Morgenthau, H. J., & Thompson, K. W. (2018). *Politics among nations: The struggle for power and peace*. Kalyani Publishers.
99. Morgenthau, H.J. (1972), *Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace*, Alfred A. Knopf, New York, NY.

100. Mtivlishvili, G. (2023). "300 Thousand From the State Budget Bound For Paving a Road from one Hotel of the Deputy to Another," Georgian News (sakartvelosamebi.ge). Retrieved from <https://sakartvelosamebi.ge/en/news/300-thousand-from-the-state-budget-bound-for-paving-a-road-from-one-hotel-of-the-deputy-to-another>
101. NATO. (2008). NATO decisions on an open-door policy. Retrieved from https://www.nato.int/cps/en/natolive/news_7218.htm
102. Nechepurenko, I. (2023). Protesters in Georgia hold more demonstrations over a "Kremlin-inspired" law. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2023/03/08/world/europe/georgia-protests-foreign-agents-law.html>
103. Neset, S., Aydin, M., Ergun, A., Giragosian, R., Kakachia, K., & Strand, A. (2023). Changing geopolitics of the South Caucasus after the second Karabakh War. prospect for regional cooperation and/or rivalry. Retrieved from <https://www.cmi.no/publications/8911-changing-geopolitics-of-the-south-caucasus-after-the-second-karabakh-war>
104. Netgazeti. (2022). What is to be expected for 'Borjomi' in light of the sanctions against Russia? Retrieved from <https://ru.netgazeti.ge/36704/>
105. Nikoladze, T. (2023a). Georgia's economic dependence on Russia jamnews. Retrieved from <https://jam-news.net/georgias-economic-dependence-on-russia/>
106. Nikoladze, T. (2023b). Record \$2 billion+ transferred from Russia to Georgia in 2022. Retrieved from <https://jam-news.net/record-money-transfers-from-russia/>
107. Nikoladze, T. (2024). 90% of Georgians support close ties with the EU - Edison Research Survey. Retrieved from <https://jam-news.net/georgians-support-close-ties-with-the-eu-edison-research-survey/>
108. Nodia, G. (Ed.). (2016). 25 years of independent Georgia. Achievements and Unfinished Projects . Retrieved from <https://library.iliauni.edu.ge/wp-content/uploads/2017/04/Georgia-2-5.pdf>
109. North Atlantic Treaty Organization. (2016). The substantial NATO-Georgia Package (SNGP) - nato.int. Retrieved from

- https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_02/160209-factsheet-sngp-en.pdf
110. Norwegian Initiative on Small Arms Transfers. (2002). The devastating story of oil and banking in Angola's privatised war. Retrieved from <https://nisat.prio.org/misc/download.ashx?file=4502>
 111. Nuechterlein, D. E. (1976). National interests and foreign policy: A conceptual framework for analysis and decision-making. *British Journal of International Studies*, 2(3), 246–266. doi:10.1017/s0260210500116729
 112. Nye, J. S. (2012). Soft power: The means to success in world politics. *Knowledge World*.
 113. Odling-Smee, J. (2004). The IMF and Russia in the 1990s. Retrieved from <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2004/wp04155.pdf>
 114. OEC. (2023). Georgia (GEO) exports, imports, and trade partners. Retrieved from <https://oec.world/en/profile/country/geo>
 115. Office of the United States Trade Representative. (2012). U.S. and Georgia convene high-level dialogue to discuss strengthening bilateral trade and investment relations. Retrieved from <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2012/may/us-georgia-dialogue-trade-investment>
 116. Onuf, N. (1989). *World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations*, Columbia: University of South Carolina Press.
 117. Open Government Partnership. (2024). OGP Response Policy Concern Report: Georgia Approved by Criteria and Standards Subcommittee on 16 February 2024. Retrieved from <https://www.opengovpartnership.org/members/georgia/>
 118. Padelford, N. J., & Lincoln, G. A. (1977). *The dynamics of international politics*. Macmillan.
 119. Parliament of Georgia. (2013). Resolution on Basic Directions of Georgian Foreign Policy. Retrieved from <https://www.clingendael.org/sites/default/files/2016-02/Parlementsresolutie%20Georgie.pdf>
 120. Parliament of Georgia. (2020). Resolution on Foreign Policy of Georgia is the First Act Adopted by New Parliament. Retrieved from <https://gd.ge/show->

bulletin/94/RESOLUTION-ON-FOREIGN-POLICY-OF-GEORGIA-IS-THE-FIRST-ACT--ADOPTED-BY-NEW-PARLIAMENT?lang=en

121. Parsons, C. (2002). "Showing Ideas as Causes: The Origins of the European Union," *International Organization*, Vol. 56, No. 1, pp. 47–84.
122. Party of European Socialists. (2022). PES Congress Resolution, Adopted by the PES Congress in Berlin. Retrieved from https://pes.eu/wp-content/uploads/2022/10/Resolution-Congress-2022-web_EN.pdf
123. Party of European Socialists. (2023). "Gharibashvili CPAC intervention contravenes European and Progressive Values," (pes.eu). Retrieved from <https://pes.eu/pes/garibashvili-cpac-contravenes-european-progressive-values/>
124. Petrič, E. (2013). *Foreign policy from conception to diplomatic practice*. Leiden: M. Nijhoff.
125. Petrič, E. (2013). *Foreign policy from conception to diplomatic practice*. Leiden: M. Nijhoff.
126. Post-soviet frozen conflicts. (2020). Retrieved from https://www.marshallcenter.org/sites/default/files/files/2020-10/pC_V3N4_en-3_per_Concordiam_Staff.pdf
127. RFE/RL. (2012, February 2). Russia Recognizes Abkhazia, South Ossetia. Retrieved from https://www.rferl.org/a/Russia_Recognizes_Abkhazia_South_Ossetia/1193932.html
128. Risse-Kappen, T. (2013). *The Power of Human Rights: International Norms and Domestic Change*. Cambridge: Cambridge University Press.
129. Rodee, C. C., Anderson, T. J., & Christol, C. Q. (1957). *Introduction to political science*. edited by C.C. Rodee. McGraw-Hill Book Co.
130. Rosenau, J. N. (1971). *The Scientific Study of Foreign Policy*. Free Press.
131. Ruostetsaari, I. (2023). Levels Within Elites. In *Global Encyclopedia of Public Administration, Public Policy, and Governance* (pp. 3787–3792). Cham: Springer International Publishing AG.
132. Russell, M. (2021). Georgia's Bumpy Road to democracy - European Parliament. Retrieved from

- [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690626/EPRS_BRI\(2021\)690626_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690626/EPRS_BRI(2021)690626_EN.pdf)
133. Sabanadze, N. (2010). Globalization and nationalism: The cases of Georgia and the Basque Country. Central European University Press.
 134. Schwandt, T. A. (2007). The sage dictionary of qualitative inquiry. Thousand Oaks: Sage.
 135. Skibitska, Y. (2023). In Georgia, there are protests against laws on foreign agents, which are very similar to Russian ones. this is a continuation of the political crisis in the country, which began four years ago - A brief explanation. Retrieved from <https://babel.ua/en/texts/91346-in-georgia-there-are-protests-against-laws-on-foreign-agents-which-are-very-similar-to-russian-ones-this-is-a-continuation-of-the-political-crisis-in-the-country-which-began-four-years-ago-a-brief-exp>
 136. Smolnik, F. (2020). The strategic partnership between Georgia and the United states: Vision wanted. Retrieved from <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2020RP15/>
 137. Spykman, N. J. (1938). Geography and foreign policy, I. American Political Science Review, 32(1), 28–50. doi:10.2307/1949029
 138. The New Voice of Ukraine. (2023). Problems in Paradise? Six countries most popular with Russian tourists – politico / the new voice of Ukraine. Retrieved from <https://english.nv.ua/life/problems-in-paradise-six-countries-most-popular-with-russian-tourists-politico-50344402.html>
 139. TIG. (2023). Georgia's economic dependence on Russia: Impact of the russia-ukraine war. Retrieved from <https://transparency.ge/en/post/georgias-economic-dependence-russia-impact-russia-ukraine-war-1>
 140. TIG. (2024). Georgia's economic dependence on Russia: Summary of 2023. Retrieved from <https://transparency.ge/en/blog/georgias-economic-dependence-russia-summary-2023>
 141. Transparency International Georgia. (2019). "Dream Court Anatomy," (transparency.ge). Retrieved from <https://www.transparency.ge/en/blog/dream-court-anatomy>

142. Transparency International Georgia. (2020). “Enukidze’s “Business Connections and Political Donations of Georgian Dream Majoritarian Candidates for 2020 Parliamentary Elections,” (transparency.ge).
143. Transparency International Georgia. (2020a). “Enukidze’s “Business Connections and Political Donations of Georgian Dream Majoritarian Candidates for 2020 Parliamentary Elections,” (transparency.ge).
144. Transparency International Georgia. (2020b). “Public procurement during the state of emergency: Basic data analysis and corruption risks” (transparency.ge). Retrieved from <https://www.transparency.ge/en/post/public-procurement-during-state-emergency-basic-data-analysis-and-corruption-risks>
145. Transparency International Georgia. (2020c). “The State of the Judicial System 2016-2020,” (transparency.ge), Retrieved from <https://www.transparency.ge/en/post/state-judicial-system-2016-2020>
146. Transparency International Georgia. (2022a). Georgia's economic dependence on Russia: Trade, tourism, remittances, and Russian companies in Georgia. Retrieved from <https://www.transparency.ge/en/post/georgias-economic-dependence-russia-trade-tourism-remittances-and-russian-companies-georgia>
147. Transparency International Georgia. (2022b). Russian businesses of Bidzina Ivanishvili and his relatives. Retrieved from <https://transparency.ge/en/post/russian-businesses-bidzina-ivanishvili-and-his-relatives>
148. Transparency International Georgia. (2022c). “Corruption Risks in the Process of State Property Privatization,” (transparency.ge). Retrieved from <https://transparency.ge/en/post/corruption-risks-process-state-property-privatization>
149. Transparency International Georgia. (2022d). “Half of Public Officials in Georgia Submit Asset Declarations with violations of the law ” (transparency.ge). Retrieved from <https://www.transparency.ge/en/post/half-public-officials-georgia-submit-asset-declarations-violations-law>
150. Varisco, A. E. (2013). Towards a multi-polar international system: Which prospects for global peace? Retrieved from <https://www.e->

ir.info/2013/06/03/towards-a-multi-polar-international-system-which-prospects-for-global-peace/

151. Varvelli, A., & Rizzi, A. (2023). Opening the global gateway: Why the EU should invest more in the Southern neighbourhood. Retrieved from <https://ecfr.eu/publication/opening-the-global-gateway-why-the-eu-should-invest-more-in-the-southern-neighbourhood/>
152. Vlahos, M. (1991). Culture and foreign policy. *Foreign Policy*, (82), 59. doi:10.2307/1148641
153. VOA. (2009). Russia imposes economic sanctions on Georgia. Retrieved from <https://www.voanews.com/a/a-13-2006-10-03-voa25/323874.html>
154. Waltz, K. N. (2010). *Theory of international politics*. Waveland Press.
155. Wendt, A. (1992). 'Anarchy Is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics,' *International Organization* 46, No. 02, pp. 391–425
156. Wendt, A. (1999). *Social Theory of International Politics*. <https://doi.org/10.1017/cbo9780511612183>
157. Wish, N. B. (1980). Foreign policy makers and their national role conceptions. *International Studies Quarterly*, 24(4), 532. doi:10.2307/2600291
158. Wood, L.A. and Kroger, R.O. (2000). *Doing discourse analysis: Method for studying action in talk*
159. Zubok, V. M. (2022). *Collapse: The fall of the Soviet Union*. New Haven, CT: Yale University Press.
160. Заєць П. (2013). Грузія підтвердила курс на вступ до НАТО і ЄС, відклавши примирення з Росією. Retrieved from https://zn.ua/ukr/WORLD/gruziya-pidtverdila-kurs-na-vstup-do-nato-i-yes-vidklavshi-primirenniya-z-rosiyeyu-118329_.html

ДОДАТКИ

Таблиця 2.1

Цінність	Індикатори
Економічний розвиток	Економічні відносини, вільна торгівля, економічний розвиток, соціально-економічні зв'язки, тощо
Суверенітет	Непорушність кордонів, територіальна цілісність, суверенітет, тощо
Рівність	Рівність держави, тощо
Безпека	Мир, стабільність, нерозповсюдження зброї, оборона, тощо
Демократичні цінності	Права людини, верховенство права, активна участь громадян, тощо
Соціальний і культурний аспекти	Культурні зв'язки, міжлюдські контакти, історичний досвід, традиції добросусідства, культурна та гуманітарна співпраця, тощо

Таблиця 2.2

Цінність	Цитати
Економічний розвиток	«...розширення економічних відносин з країнами Чорноморського і Каспійського регіонів та Азії» (2013 рік) «...поглиблена та всеохоплююча угода про вільну торгівлю...» (2016 рік) «...збільшити американські інвестиції в Сакартвело» (2020 рік)
Суверенітет	«...підтримка реформ і суверенітету, що тривають у Сакартвело, є важливою для Сакартвело» (2013 рік) «...мирне відновлення територіальної цілісності в межах міжнародно визнаних кордонів Сакартвело» (2016 рік) «Парламент Сакартвело...відданий міжнародному порядку...включаючи принципи непорушності кордонів і територіальної цілісності» (2020 рік)
Рівність	«Парламент Сакартвело...визнає принцип рівності держав у міжнародних відносинах» (2020 рік)

Цінність	Цитати
Безпека	«Європейський та євроатлантичний зовнішньополітичний курс Сакартвело...служує...безпеці країни і не спрямований проти будь-якої іншої держави» (2013 рік) «Запобігання розповсюдженню зброї масового знищення, звичайних озброєнь та військової техніки» (2016 рік) «Координація внутрішньополітичних і міжнародних зусиль для гарантування безпеки і стабільності країни має вирішальне значення для повноцінної реалізації...функції» (2020 рік)
Демократичні цінності	«Сакартвело зробить подальші кроки для розбудови та зміцнення демократичних інститутів» (2013 рік) «...активно залучати громадян та громадянське суспільство до процесу реалізації зовнішньополітичних цілей» (2016 рік) «...приділяти особливу увагу захисту прав і законних інтересів громадян Сакартвело, які проживають за кордоном» (2020 рік)

Цінність	Цитати
Соціальний і культурний аспекти	«...угода про безвізовий режим» (2013 рік)
	«Сакартвело продовжує...робити значний внесок у розвиток економічних, соціальних та культурних відносин» (2016 рік)
	«...просування своїх культурних та освітніх центрів» (2020 рік)

Таблиця 2.3

Цінність	Резолюція про основні напрями зовнішньої політики Сакартвело від 7 березня 2013 року	Постанова Парламенту Сакартвело про зовнішню політику Сакартвело від 29 грудня 2016 року	Парламентська резолюція про зовнішню політику Сакартвело та інтеграцію Сакартвело до Європейського Союзу від 30 грудня 2020 року
Економічний розвиток	11	4	11
Суверенітет	10	7	12
Рівність	0	0	2
Безпека	12	12	22
Демократичні цінності	10	10	13
Соціальний і культурний аспекти	7	2	22
Загальна кількість згадок	50	35	85

Таблиця 2.4

Цінність	Резолюція про основні напрями зовнішньої політики Сакартвело від 7 березня 2013 року	Постанова Парламенту Сакартвело про зовнішню політику Сакартвело від 29 грудня 2016 року	Парламентська резолюція про зовнішню політику Сакартвело та інтеграцію Сакартвело до Європейського Союзу від 30 грудня 2020 року
Економічний розвиток	22%	11,43%	12,94%
Суверенітет	20%	20%	14,12%
Рівність	0%	0%	2,35%
Безпека	24%	34,29%	25,88%
Демократичні цінності	20%	28,57%	15,29%
Соціальний і культурний аспекти	14%	5,71%	25,88%

АНОТАЦІЯ

Магістерської роботи

Тема: «Зовнішня політика Сакартвело щодо Росії, Європейського Союзу та США (2012-2023)»

Студентка: Дячок Валерія Валеріївна

Рік навчання, факультет: ФСНСТ-6

Науковий керівник: Соловей Галина Сергіївна, кандидатка філософських наук, старша викладачка кафедри міжнародних відносин НаУКМА

Рецензент:

“Захищена _____” _____ 20_ р.

Короткий зміст роботи:

У кваліфікаційній роботі досліджується зовнішня політика Сакартвело під керівництвом партії «Картвельська мрія - Демократичне Сакартвело» у період з 2012 по 2023 роки через призму конструктивістської теорії. Аналіз зовнішньополітичних рішень виявляє ключові стратегії та пріоритети, такі як євроатлантична інтеграція, балансування між Росією та Заходом, а також виклики, пов'язані з безпекою та російським впливом, що свідчать про невідповідність між декларованими цілями та фактичними діями уряду, обумовлену внутрішньополітичними факторами та олігархічним впливом. У роботі також підкреслюється напруженість між прагненням до зближення із Заходом та необхідністю враховувати інтереси Росії. Перспективи зовнішньої політики Сакартвело залежать від здатності уряду збалансувати різні інтереси та виклики, зміцнити демократичні інститути та провести реформи в рамках стратегічного вибору на користь євроатлантичної інтеграції.

Ключові слова: Картвельська мрія, зовнішня політика, Росія, Європейський Союз, США, суверенітет, ідентичність, олігархія, громадянське суспільство, економічні інтереси, санкції.

Short summary:

The thesis examines the foreign policy of Georgia under the leadership of the Georgian Dream - Democratic Georgia party from 2012 to 2023 through the lens of constructivist theory. The analysis of foreign policy decisions reveals key strategies and priorities, such as Euro-Atlantic integration, balancing between Russia and the West, as well as challenges related to security and Russian influence, which indicates a mismatch between the government's declared goals and actual actions, due to domestic political factors and oligarchic influence. The study also emphasizes the tension between the desire for rapprochement with the West and the need to consider Russia's interests. The prospects for Georgia's foreign policy depend on the government's ability to balance different interests and challenges, strengthen democratic institutions, and implement reforms as part of a strategic choice in favor of Euro-Atlantic integration.

Keywords: Georgian Dream, foreign policy, Russia, European Union, United States, sovereignty, identity, oligarchy, civil society, economic interests, sanctions.